

**Ntum wi Ndzəŋni wə wi kə kəm
 Jisəs si
 Mak
 ni Nyaka
 Giā yə yi kə i Kiŋwakti ki Mak
 kələ mə**

Mak n̄i chiŋniki n̄omki bəh Bita bəh Bəol bəh Banabas. Yi chusiki a giā yə wi n̄i kiəki kəm Jisəs a n̄i lani Bita wi yein̄. Ntum wi ndzəŋni wələ Mak n̄i nyaka chusiki a Jisəs kə mi wə wi n̄i fəki n̄om wi Nyo chu kaŋa ŋga i dzaka giā yi n̄um asi wi dzaka. Wi n̄i chusiki ŋga bi num i nlani wə bəh i bwiliki bəchinda bə ŋkpeli bəh i dalinyaki chu bi bəni. Jisəs n̄i bəɔŋki gwu yi a ŋgaiŋ kə mi wə yeli wi kə Wain̄mi, wi dzə nya gwu yi i yəlih bəni i ŋgækə wə (10:45). Yeli wələ a Wain̄mi kə wə wi kə i kiŋwakti ki Daniəl wə 7:3-14.

Mak n̄i du nyaka a kəm giā yə Jisəs n̄i fəki tsə yə wi n̄i laniki. Yein̄ dzəh yə bə gaa kiŋwakti kələ yein̄
Kifwu ki giā kə ki kə i Kiŋwakti kələ mə

1:1-13 Ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs

1:14-9:50 N̄om wi Jisəs i kimbu ki Galili wə

10:1-52 Jisəs nyə i Galili ka tsə i Jelusaləm

11:1-15:47 Shi yi goksini yi Jisəs i kəmsi tsə i Jelusaləm bəh i kintəəŋ ki Jelusaləm wə bəh i kaasi bəh kpi yi

16:1-8 Jisəs dza i kpi wə

16:9-20 Asi Jisəs n̄i chusi gwu yi, bəh asi wi n̄i dza i kpi wə bəh asi wi n̄i yaka i bəin̄

*Ntum wə Jən Njulibəkə n̄i fukuki
(Matiə 3:1-12; Luk 3:1-18; Jən 1:19-28)*

¹ Fa kə ntum wi ndzəŋni kəm Jisəs Klistus Wainj Nyə.

² Ntum wiwə n̄i yisi asi Isaya mi wi ntum wi Nyə n̄i nyaka a Nyə dzakaki a,
“Wôkəli, mih ni chiŋsi lə mi wuŋ wi ntum i wə nshinj,

ma wi tsə kεiŋsi dzəh ya.

³ Ja yi mi wiliki i chwa a bə kεiŋsi dzəh yi Bah,
bə lûmsi yi a yi nûm chəŋ.”

⁴ Ayakadəinj, mi widəkə bə n̄i bəəŋki a Jən Njulibəkə n̄i nyə tsə i chwa, ka fukuki i bəni a bə kwûni shóm yibə, ma ŋgaiŋ juli bə i bəkə ka Nyə bi dalinya chu bibə.

⁵ Bəni n̄i bukuki i bimbu bi tumi bi Judea wə bichi bəh i kwili wi Jelusaləm wə whichi tsə i wi, də kəm bə chu bibə, wi ka juliki bə i Bəkə yi Jədan mə.

⁶ Jən n̄i ləəki bəmbuŋ num bə kεiŋsi bəh kiluli ki nyam yidəkə yə bə bəəŋki a kaməl, wi kaŋa bəh chiŋnih num bə kεiŋsi bəh dzu yi nyam, wi n̄i dziki a chúmi bəh nyu yi chwa.

⁷ Jən n̄i lakaki a, “Mi widəkə dzəki lə i mih jum wi tsə mihi, mihi kpeɪŋniki kə na i ŋgwuŋ shi i kuku i baayi bəlababu.

⁸ Mih juliki mbeinj num i bəkə, yakadəinj, wi ni juliki mbeinj num i Kin'waka ki Bainjni wə.”

*Asi bə n̄i juli Jisəs i bəkə bəh si Satan n̄i məmsi wi
(Matiə 3:13-4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ A n̄i kə i kaŋ yə wə, Jisəs nyə i Nasali i kimbu ki tumi ki Galili wə, dzə a Jən juli ŋgaiŋ i Bəkə yi Jədan mə.

10 Asi Jisəs nĩ bukuki dzəki i bəkə yakadəinj, wi yeinj bəoli weli gwu, Kin'waka ki Bainjni shi dzə i gwu yi wə ka kimbumi.

11 Ja dzaka i beinj a, “Wə kə Wainj wuŋ wi shəm, mih wəkəki lə ndzəŋni kəm wə nalə.”

12 Akisəkə Kin'waka ki Bainjni ka fə Jisəs tsə ka nəki i chwa.

13 Wi nĩ kə feinj i kaŋ wə mbaŋnyani, ɻkpeli məmsi wi. Wi nĩ kə feinj yakadəinj bəh nyám yi chwa, ayaka bəchinda bə Nyə dzə ka tseinjki wi.

*Jisəs bəŋŋ bəni bəna a bə nūmki bwa bu bə mbaj
(Matiɔ 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)*

14 Bə dza kwa Jən ka jiə i juŋ yi nsəŋ mə. Si yəmaka nĩ tsə, Jisəs nyə dzə i Galili, ka fukuki ntum wi ndzəŋni wi Nyə feinj.

15 Wi nĩ fukuki, dzaka a, “Jəbi dzə kpeinj lə, wə ɻkuŋ bi Nyə si num a kaŋ. Mbəinj kwâni shəm yimbeinj, ma mbəinj bûm ntum wi ndzəŋni wələ.”

16 Jisəs bi nyə ka nyaniki tsəki i kinchwə kimbum ki Galili kpəŋ, ka yeinj Samən bəh wainjnih wi Andulu tum gbi i bəkə, kəm bə nĩ kə bəni bə kwani bwókə.

17 Jisəs dzaka i bə a, “Mbəinj b̄ləli mih ma mih ni fə mbəinj numki bəni bə bə kwaki num lə bəni.”

18 Akisəkə, bə ka bee gi yibə, ka biəliki wi.

19 Jisəs kini tsə i ninshinj, yeinj Jəm bəh wainjnih wi Jən, bə bə nĩ kə bwa bə Sebide, bə num i ɻgwuki mə kwə gi yibə.

20 Jisəs ka bəŋŋ tə bə akisəkə. Bə bee ba wibə Sebide i ɻgwuki mə bəh bəni bə bə nĩ dzo a bəh bə nəmki, ka biəli wi.

*Jisəs bwili kiŋ'waka kichu i mi mə
(Luk 4:31-37)*

21 Bə bəh Jisəs nyə tsə i kwili wi Kafanaum wə. Aka dzə num i chəkə bimbam wə, Jisəs tsə liə i juŋ yi tsani mə akisəkə ka laniki bəni.

22 Bəni ka wəkəliki num lə bəh dzaka ki wəmni i nlani wiwə wə, kəm wi n̄i laniki ka mi wə wi kaŋaki ŋga bi lanini. Wi n̄i laniki kə ka bəni bə bə laniki bənchi bə Nyɔ si lani.

23 A jəbi wiwə wə, mi widəkə nyə dzə num i juŋ yi tsani yiwə mə, a num mi wi kaŋa kiŋ'waka kichu i gwu yi mə.

24 Si wi liə fεiŋ, ka wam a, “Jisəs wi Nasali, wə nəŋki nə i buku wə a? Wə dzə i kaasi buku a? Mih kiəki lə wə. Akə wə mi wi baiŋni wə wi nyə i Nyɔ wə.”

25 Jisəs kaŋyi kiŋ'waka kichu kiwə, dzaka a, “Kpíchumi məŋ, bûku i mi wələ mə.”

26 Kiŋ'waka kiwə ka fə wi gbo i kuku ka jwəki, ki wam bəh ŋga, ka buku i gwu yi mə.

27 Bəni bəchi yεiŋ yakadəiŋ, dzaka wəm bə, ayaka bə ka dzakayiki a bə bə bikəyi a, “Yələ kə yi naiŋ lə a? Akə nlani wimfiaŋ widəkə a bəh ŋga yεiŋ na? Mi wələ kaŋaki ŋga i kaŋyi biŋ'waka bichu bi wəkə i wi.”

28 Akisəkə, ntum wiwə kəm Jisəs waŋ tsə i bidi bichi wə i kimbu ki Galili wə.

*Jisəs chuku bəni bə jwεiŋ bəduli
(Matiɔ 8:14-17; Luk 4:38-41)*

29 Akisəkə Jisəs buku i juŋ yi tsani yiwə mə, ka tsə i juŋ yi Samən bəh Andulu wə, Jəm bəh Jən num bəh bə.

30 A nĩ kɔ nih kpə Samɔn nɔ i naŋbeinj, gwu yi yakani yiləkəli yaka wi. Asi Jisəs liə i yeinj du, bə ka fuku i wi kɔm kpaŋa wiwɔ.

31 Jisəs tsə i naŋ kə wi nĩ nɔki yeinj, kaŋa wi i tsəinj wə, dzasi wi i beinj. Ayaka jweinj yi yakani yiləkəli yiwɔ ka bee wi, wi dza beinj, tsəinj fieŋ bɔ dzi.

32 A dzə num i fijəbi i chəkə biwɔ wə asi wəŋ ni shiki tsəki i liə, bə ka dzəki bəh bəni bəchi bə bɔ nĩ gwəinjki bəh bəni bə bəchinda bə ŋkpeli nĩ njinsiki bɔ i Jisəs.

33 Kwili wiwɔ wichi juŋni i fifiəŋə.

34 Wi chuku bəni bəduli bə bɔ nĩ kaŋaki jweinj chi chi, chu bwili bəchinda bə ŋkpeli i bəni bədəkə bəduli wə. Wi nĩ bwiliki, wi chu bum kə a bəchinda bəwɔ dzaka gia yidəkə, kɔm bɔ ni kiəki lə mi wə wi kɔ wi.

*Jisəs fuku gia yi Nyɔ i Galili wichi
(Luk 4:42-44)*

35 A bi dzə num na kinchəŋəchəŋə, Jisəs dza beinj, buku tsə i di bidəkə wə wi mbəŋ ka tsaki.

36 Samɔn bəh bəni bə bəh bɔ nĩ kɔ, baŋi i jum wə ka buku tsə ka nəŋki wi.

37 Bɔ yeinj wi, dzaka i wi a, “Bəni bəchi baŋi ka nəŋki wɔ.”

38 Jisəs chukuli mfih i bɔ a, “Bukumbəinj dāŋ tsə i bidi bidəkə wə ka mih kələ i fuku tə gia yi Nyɔ feinj. Akə gia yə mih dzə kɔm yi.”

39 Ayaka wi ka nyaniki i bimbu bi Galili wə bichi fuku gia yi Nyɔ i juŋ yi tsani yibɔ wə, bwili bəchinda bə ŋkpeli i bəni wə.

*Jisəs chuku mi wi gwəinj bəh jweinj yi kumyini
(Matiɔ 8:1-4; Luk 5:12-16)*

40 Mi widəkə wi n̄i gwεiŋki bəh jwεiŋ yi kumyini nyə dzə tum binyu i Jisəs nshinj, tsa wi dzaka a, “Wə kabə kəŋki wə fâ mih bāiŋki.”

41 Ayaka nsheinj kwa Jisəs, wi nani tsə tseinj kəm wi, dzaka i wi a, “Mih kəŋki lə, bōnih, ma wə bāiŋki.”

42 Akisəkə, jwεiŋ yi kumyini yiwə ka bee wi, wi bənih ka baiŋki.

43 Jisəs ka dzaka a wi tsâki, ka lansi kiŋ i wi,

44 dzaka a, “Kiə wə ki fūku kə già yiwə i mi widəkə. Ayaka, tsə chūsi gwu ya i tii mfə già, ma wə nyâ kinya kə Muses n̄i dzaka a mi kanjaki i nyâ i chusi i bəni a wi bənih lə i jwεiŋ yi kumyini wə ka baiŋki.”

45 Si Jisəs kiŋ yakadəiŋ, mi wiwə ka buku tsə yisi i fukuki tsəki già yiwə. Ayaka kwili wiwə ka waŋ tsə i bidi bichi wə, yi fə Jisəs na chu liə nyani i kintəəŋ ki tumi wə. Wi ka baaŋ a numki i chwa, bəni nyə dzə i bidi di wə, dzə yeiŋ wi.

2

Jisəs chuku mi num wi kpi wa wimu

(Matiɔ 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Asi kanj yidəkə ni tsə, Jisəs fiəni tsə i Kafanaum. Bəni wəkə a wi si num lə i dzu,

2 bə ka juŋniki dzəki i fεiŋ bəduli, dzəh n̄i kəkə fεiŋ ka mi təm gvu na bəh i dzaka kifiəŋə wə. Wi ka bá fuku gia yi Nyə i bə.

3 Bəni bədəkə bənaa ka dzəki bəh mi widəkə i wi num bə buŋ wi i kimbuŋ wə, num wi kpi wa wimu.

4 Yi gaka bə i liə tsə bəh wi i Jisəs wə kəm bəni ni faaŋniki lə nalə. Bə ka yaka num i fwu wi juŋ bεiŋ, tə kiyəə i di biə Jisəs n̄i num. Si bə tə yakadəiŋ, ka shisi mi wiwə i kimbuŋ kə wi n̄i nəki yeiŋ wə.

5 Jisəs yeinj si bə jiə shəm i wi wə, wi ka dzaka i mi wə wi n̄i kə num wi kpi wa wimu a, “Nseinj wuŋ, mih dalinya lə chu bia.”

6 Bəni bədəkə bə bə n̄i laniki bənchi bə Nyə bə num feinj ka wəkə yaka, ka shwiŋyiki i shəm yibə wə, bikə a,

7 “Mi wələ dzakaki dəinj lə a? Wi dzəki di bi Nyə. Akə ndə wə wi kə i dalinya chu a kəbi a Nyə shəŋ a?”

8 Jisəs ka kiə i shəm yi wə gia yə bə ni kwakaki, ka bikə i bə a, “Mbeinj biələ biŋkwaka kaŋjaki i shóm yimbeinj wə lə kəm nə a?

9 Yə yi bəniki i dzaka i mi wələ kə yi naij a? I dzaka a mih dalinya lə chu bi, ma a wi dzâ kimbuŋ ki wi tsəki a?

10 Ayakalə, mih nəŋki i fə a mbeinj kiə a mi wə yeli wi kə Wainjmi kaŋjaki lə ŋga i fa kuku i dalinya chu.” Ayaka wi ka dzaka i mi wə wi n̄i kpi wa wimu a,

11 “Mih dzakaki i wə, dzâ bəinj wə dzâ kimbuŋ ka wə tsə i wə dzu.”

12 Wi dza bəinj, ka dzə kimbuŋ ki ka buku, bəni bəchi tsəinj wi. Ayaka bə tsəinj lə, dzaka wəm bə, bə ka tumki bikum bi Nyə, dzaka a, “Buku keiŋki ki yeinj kə gia yidəkə ka yələ.”

*Jisəs bəŋj Ləwi a wi n̄um waij wi wimbanj
(Matiə 9:9-13; Luk 5:27-32)*

13 Jisəs chu nyə ka tsə kəmsi i kinchwə kimbum kpəŋ, mbaŋ wi bəni dzə i wi kpəŋ, wi ka yisi i laniki bə.

14 Asi wi n̄i nyaniki tsəki, wi yeinj Ləwi waij Alfiyus, wi num i di bi bi nəm wə, wi kwa kiŋwakti. Jisəs ka dzaka i wi a, “Wə bīləli mih.” Wi ka dza bəinj ka biəli wi.

¹⁵ Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ni tsə ka dziki i Lewi du bəh bəni bə bə nǐ kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bədəkə tə, kəm bəni ka bələ nǐ biəliki lə wi bəduli nalə.

¹⁶ Jəbi wə Bəfalasi bə bə nǐ laniki nnyaki bənchi bə Nyə yein si Jisəs dziki bəh bəni bəchu bəh bə bə nǐ kwaki kiŋwakti, ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a, “Akə kəm nə wi dziki bəh bəni bə bə kwaki kiŋwakti bəh bəni bəchu bədəkə a?”

¹⁷ Jisəs wəkə si bə bikəki, ka dzaka i bə a, “Bəni bə bə gwεiŋki kə si nəŋ kə mi wi chukuni. Asi nəŋ num bə bə gwεiŋki. Mih ka dzə dəkə i bəəŋ bəni bə bə kə chəŋ. Mih dzə i bəəŋ num bəchu.”

*Kimbikə kəm bə mbam wi dzaka
(Matiə 9:14-17; Luk 5:33-39)*

¹⁸ Yi dzə num a, bwa bə mbaŋ bə Jən Njulibəkə, bəh Bəfalasi nǐ bamki lə dzaka. Bəni bədəkə ka dzə bikə i Jisəs a, “Akə kəm nə wə bwa bə mbaŋ bə Jən, bəh bə Bəfalasi bamki dzaka, bwa ba bə mbaŋ bam kə a?”

¹⁹ Jisəs chukuli i bə a, “Bə kələ i laka bəni i dzini bi minjkpaŋa wimfiaŋ wə, ma bə chu dzə bamki dzaka nyum minjkpaŋa wiwə num fεiŋ bəh bə a? Bə kəkə i bamki dzaka wi num bəh bə.

²⁰ Ayakalə, kaŋ dzəki lə yə bə bi dzə bwili nyum minjkpaŋa wiwə i bə, ma bə bi ka yisi i bamki dzaka i jəbi wiwə wə.

²¹ Mi kəkə i dzə kinchumni kimbuŋ kimfiaŋ, i kwəyi mbuŋ wikpu yein. Wi ka fə yakadəin, ma kinchumni kimbuŋ kimfiaŋ kiwə ni taŋa kaasi mbuŋ wikpu wiwə, ma dzəŋə yiwə ni chu na yimbum.

22 Mi kəkə i dzə tə mbih mimfiaŋ i jiə i kiŋgəə* ki mbih kikpu kə bə kεiŋsi bəhuzu yi nyam. Wi ka fə yakadəiŋ, mbih mimfiaŋ miwə ni biɛŋə wə kiŋgəə kikpu kiwə, mbih miwə i kiŋgəə kiwə wə ni laka kilələ. Yi kə a, bə kaŋaki i jiə mbih mimfiaŋ num i kiŋgəə kimfiaŋ wə.”

*Kimbikə kəm chəkə bimbam
(Matiə 12:1-8; Luk 6:1-5)*

23 A n̄i kə i chəkə bimbam bidəkə wə, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyaniki tsəki təliki i kikhə kigəŋ kidəkə wə. Bwa bu bə mbaŋ ka yisi i təiŋyiki kifwu kigəŋ fiksi dzi.

24 Bəfalasi yeiŋ yakadəiŋ, bikə i Jisəs a, “Yein na, akə kəm nə wə bwa ba bə mbaŋ fəki gia yə nchi ka bum dəkə a mi fəki i chəkə bimbam wə a?”

25 Jisəs bikə tə i bə a, “Mbəiŋ ka num fa dəkə i Kiŋwakti ki Nyə wə si dzəŋ n̄i wəəki ηkuŋ Dəbit bəh mbaŋ wi, wi fə a?

26 A n̄i kə jəbi wə Abiata n̄i kə fwu i bətii mfə gia, Dəbit liə i juŋ yi Nyə mə wi dzə bləd wə bə n̄i baa jiə a akə wi Nyə, dzi chu nya tə mbaŋ wi yeiŋ, num a n̄i kə nchi bum kə a mi kələ i dzī bləd wiwə a kəbi a bətii mfə gia.”

27 Jisəs dzaka kaasi i bə a, “Nyə n̄i jiə chəkə bimbam kəm mi. Wi n̄i ka maa mi kəm chəkə bimbam.

28 Ayakadəiŋ, mi wə yəli wi kə Waiŋmi kə Bah na bəh wi chəkə bi mbam.”

* **2:22** Kiŋgəə ki mbih kə Bəju n̄i shiki kεiŋsi bəhuzu yi nyam.

3

*Jisəs chuku tsəinj yi mi si yi kpi
(Matiə 12:9-14; Luk 6:6-11)*

¹ Ayakadəinj, Jisəs n̄i chu tsə liə i juŋ yi tsani wə. Mi widəkə num bəh tsəinj yi kpili.

² Bəni bədəkə bə bə n̄i kə feinj bə n̄i nəŋki gia yə bə ki jiəki i wi fuŋ, ka bwaŋ dzəkəh i gwu yi wə ka tsəinki a wi ni chuku lə mi wiwə i chəkə bimbam wə a.

³ Jisəs dzaka i mi wə tsəinj yi n̄i kə yi kpi a, “Dzâ bəinj wə dzâ fa.”

⁴ Si wi dzə, Jisəs bikə i bəni a, “Gia yə nchi bumki a mi fə i chəkə bimbam wə kə yi naiŋ na? I fə gia yindzəŋni, ma yichu a? I bwıli mi, ma i wôo lo a?” Ayakalə, bə kpichumi məŋ.

⁵ Jisəs tsəinj tali bə bəchi bəh təo wi bəkəli, gwu kpi wi kəm bə shəm yibə yichu. Wi dzaka i mi wə tsəinj yi n̄i kə yi kpi a, “Nâni tsəinj ya.” Wi nani yi kaa ka bənih.

⁶ Bəfalasi ka buku, tsə bəh mbaŋ wi bəni bə Nkuŋ Heləd i keiŋsi akisəkə si bə n̄i fə ka bə wəo Jisəs.

Bəni dza i bimbu bichi dzə i Jisəs

⁷ Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə feinj tsə i kinchwə kimbum ki Galili wə. Mbaŋ wi bəni bədəli biəli wi. Bəni bədəkə n̄i nyəki dzəki i bimbu ki Galili wə bəh ki Judea wə.

⁸ Bədəkə n̄i nyə i Jəlusalem, bədəkə nyə i kimbu ki Idumea wə, bədəkə nyə i kimbu ki Bəkə yimbum yi Jədan wə i waka, bədəkə i bimbu bi Taya bəh Sidən wə. Mbaŋ wiwə n̄i dzə yaka kəm bə n̄i wəkə gia yə wi n̄i fəki yichi.

9 Jisəs dza dzaka a bwa bu bə mbaŋ nəŋ kεiŋsi jiə ŋgwuki ka wi liə yεiŋ kəm mbaŋ n̄i dzə kwu baŋ wi.

10 Wi n̄i dzaka yakadəiŋ kəm wi n̄i kə wi chuku lə bəni bəduli, ka bəni bə jwεiŋ ma dzəki kəmki wi.

11 Bəni bə biŋ'waka bichu n̄i njıŋsiki bə n̄i yεiŋki Jisəs bə ka gboyiki i wi nshıŋ wamyi dzaka a, "Wə kə Waiŋ Nyɔ."

12 Si bə wamyi yaka, Jisəs lansi kiŋ i bə a kiə bə ki fə kə a bəni kiə ŋgaiŋ.

Jisəs babwili bəni jwəfi ntsə bəfa i nūmki bwa bu bə ntum

(Matiɔ 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Wi dza yaka tsə i ŋkwuŋ bεiŋ, bəoŋ bəni bə wi n̄i nəŋki, bə dzə i wi.

14 Wi babwili bəni jwəfi ntsə bəfa, bəoŋ bə a bwa bu bə ntum,* ka bəh bə nūmki, wi fāaŋki bə a bə nyāniki fūkuki gia yi Nyɔ.

15 chu kaŋa ŋga i bwiliki bəchinda bə ŋkpeli i bəni Wa.†

16 Bəni bəwə n̄i kə: Samən, wə wi n̄i nya yεli wi widəkə a Bita.

17 Jem bəh waiŋnih wi Jən bə bə n̄i kə bwa bə Sebide, bə wi n̄i nya yεli i bə a "Bəaneges" num a, "Bwa bə dzəŋ yi wamyini."

18 Bədəkə n̄i kə Andulu, Filib, Batələmu, Matiɔ, Təməs, Jem wə waiŋ Alfiyus, Tadeus, Samən wə wi n̄i kə mi wi mbaŋ wi dzələt,‡

* **3:14** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki kə ndzaka wələ a, "Bəoŋ bə a bwa bu bə ntum." † **3:15** Biŋwakti bikpu bidəkə kə bi kpeŋi fa a, "Bə chuku tə bəni bə jwεiŋ." ‡ **3:18** Dzələt n̄i kə Bəju bə bə n̄i təbiki tumi, jwə i bwili bəni bəbə i ŋgəkə wə i kaŋ yi Lum wə.

19 bəh Judas Iskaliət wə wi n̄ nyani lə dzə tanjni Jisəs.

Bəni ka dzakaki a Belsebu ɳkuŋ wi bəchinda bə ɳkpeli kə i Jisəs mə

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Jisəs n̄ nyə tsə i di biə wi n̄ nəki, mbaŋ wi bəni chu juŋni fəiŋ, bə bwa bu bə mbaŋ nəki kaŋa kə na dzəh lə i dzi.

21 Jəbi wə chwəŋkijuŋ ki n̄ wəkə, ka tsə i dzə wi kəm bəni n̄ dzaka a wi yuŋsiki lə.

22 Bəni bə bə n̄ laniki nnyaki bənchi bə Nyə bəh bə bə n̄ buku dzə i Jelusalem shi tsə fəiŋ ka dzakaki a, “Belsebu kə i wi mə, wi bwiliki bəchinda bə ɳkpeli bələ num bəh ɳga bi ɳkuŋ wi bəchinda bəwə.”

23 Ayakadəiŋ, Jisəs bəaŋ bə, bikə i bə i ndi wə a, “Satan kə i fiŋi bwili gwu yi i mi wə dəiŋ wə a?

24 Tumi ka gaali dza ka jwəki a kiki, ki ni chu num kə.

25 Juŋ ka gaali, dza ka jwəki a yiyi, yi ni chu num kə.

26 Satan ka dza gaali bəh mbaŋ wi ka bə jwəki a bə bə, wi n̄ chu num kə, ayakalə yaka kinjōksi ki si tsə a ɳka wə.

27 Mbəiŋ k̄ə a mi kəkə wə wi ko i liə juŋ yi mi wi ləkəli wə, i kə biɛiŋ biə wi kəŋki i gəiŋ nyə fəiŋ, na ma wi yisi kaŋa mi wi ləkəli wiwə na ka wi kə biɛiŋ biwɔ.

28 Mih fukuki ɳkəŋ i mbəiŋ a, Nyə kələ i dalinya gia yichu bəh ja yichu yichi yə bəni dzakaki kəm wi.

29 Ayakalə, na ndə wə wi dzaka ja yichu i fwu wi Kin'waka ki Baini wə, yi kə a Nyə bi dalinya kə wi, kəm wi fə chu bi kpamu.”

30 Jisəs nĩ dzaka yaka kəm bəni bədəkə nĩ dzaka a kinj'waka ki jisi kələ i gwu yi wə.

*Nih Jisəs bəh bwa bə nih bə Jisəs
(Matiø 12:46-50; Luk 8:19-21)*

31 Nih Jisəs bəh bwa bə nih bə Jisəs ka dzə, num i binj, faaq mi widəkə a wi bəəŋ wi.

32 A nĩ kə mbaŋ wi bəni num fiəli ka juŋni banj wi. Bə dzaka i wi a, “Nih wa bəh bwa bə nah kə i binj bikə wə.”

33 Jisəs chukuli wi a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kə ndə?”

34 Si wi bikə yaka ka tsεiŋ bəni bə bə nĩ numyi fiəli wi, ka dzaka a, “Nih wuŋ bəh bwa bə nih bəŋ kə bələ.

35 Mbεiŋ kíəki a, na ndə wə wi fəki gia yə Nyɔ nəŋki, kə wi wə wi kə wainjnih wuŋ bəh jəmi yinj bəh nih wuŋ.”

4

*Ndi kəm mi wə wi nĩ muki ŋgəkə
(Matiø 13:1-9; Luk 8:4-8)*

1 Jisəs ka chu yisi i laniki bəni i kəmsi tsə i bəkə kpəŋ mbaŋ wi bəni ka juŋniki dzəki fεiŋ lə məɔɔŋ. Wi ka nyə liə lə i ŋgwuki mə shinum yeiŋ i bəkə, mbaŋ wiwə ka numyi i bəkə kpəŋ i kpa.

2 Wi ka laniki bə bəh gia yiduli i bəndi wə. Ayaka wi dza ti bə bəh ndi widəkə a,

3 “Mbεiŋ wâkəli, mi nĩ laa i tsə mu ŋgəkə.

4 Asi wi nĩ muki widəkə gbəyi i dzəh, minyəni dzə chumi dzi.

5 Ngəkə widəkə gbəyi i di bi kitəh wə nshwaiŋ num kə fεiŋ bindzəŋ. Wi ka kəmsi buku kəm nshwaiŋ nĩ kəkə fεiŋ bindzəŋ.

6 Jəbi wə wəŋ n̩ yisi i baiŋki, ka twεiŋ ɳgəkə wiwə wi kpiyi, kəm gaan yiwə n̩ ka liə.

7 ɳgəkə widəkə gbɔyi i bifaka wə. Bifaka biwə ka kə kwu ban ɳgəkə wiwə ka wi ma wum mintam.

8 Ayaka ɳgəkə widəkə gbɔyi num i nshwainy yindzəŋni wə, ka buku yaka ka kə ka wum, tsə si bə n̩ mu, dzékəh yi ɳgəkə yiwə wum dzékəh mbaŋtia, yidəkə dzékəh mbaŋbisə, yidəkə dzékəh gbi.”

9 Si Jisəs ti yaka ka kaasi a, “Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə wi wâkə.”

Gia yə Jisəs n̩ dzakaki num i bəndi wə

(Matiɔ 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Jəbi wə Jisəs n̩ kə wi mbəŋ, bəni bədəkə bə bə n̩ kə bəh wi bəh bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa, bikə i wi kəm ndi wiwə.

11 Wi chukuli i bə a, “Akə i mbəiŋ Nyə kə wi fə lə a mbəiŋ kiə gia yə yi nyumiki i ɳkuŋ bi Nyə wə. Ayakalə, i bəni bədəkə kə gia yichi num a bəndi wə,

12 ka bə n̩ tseŋki, ayakalə yεiŋ kə, wəkəli, wəkə kə. Asi məŋ yaka ma bə kwuni shám yibə, Nyə dalinya chu bibə.”

Gia yə ndi wə Jisəs n̩ ti yi chusiki

(Matiɔ 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Jisəs dza bikə i bəni bə bə n̩ kə bəh wi a, “Yi kə a mbəiŋ ka kiə dəkə gia yə ndi wələ dzakaki a? A mbəiŋ ka baan maka mbəiŋ kiə ndi wələ, mbəiŋ ni kiə bəndi bədəkə dəiŋ la?

14 Ngəkə wə mi wə n̩ muki kə gia yi Nyə.

15 Ngəkə wə wi n̩ gbɔyi i dzəh kə bəni bə bə wəkəki gia yi Nyə, Satan dzə akisəkə bwili gia yiwə i shám yibə wə.

16 Ngəkə wə wi n̩i gbɔyi i di bi kitəh wə kə bəni bə
bə wəkəki gia yi Nyɔ, dzə akisəkə bəh kinsanlı,

17 ayakalə, maka gaaŋ yiwɔ nyani liə i shóm yibɔ
wə. Yi mɔti kə yein twesi, bəŋgəkə ka dzə, nabə a
bəni bwaj gvu i bə chein kəm gia yiwɔ, bə ka fiəni
gbɔyi l̩ i jum wə akisəkə.

18 Ngəkə wə wi n̩i gbɔyi i bifaka wə kə bəni bə bə
wəkəki gia yi Nyɔ,

19 Ayakalə, kifum ki mbi wələ bəh kinjkoŋ ki
mbum bəh kinjkoŋ ki biein bidəkə dzə juŋni banj gia
yiwɔ i shóm yibɔ wə yi laka kilələ.

20 Ngəkə wə wi n̩i gbɔyi i nshwain yindzɔŋni wə
akə num bəni bə bə wəkəki gia yi Nyɔ, bə dzə,
ka tsəki a ninshinj ninshinj, ka ŋgəkə wiwɔ wum
dzékəh mbaŋtia, dzékəh yidəkə mbaŋbisə, dzékəh
yidəkə gbi.”

Ndi kəm naka ki baiŋsini
(Luk 8:16-18)

21 Jisəs dza bikə a, “Mi si liə bəh naka ki baiŋsiki i
dzu wi kwusi banj bəh kah, ma wi si jiə i kigasi wə
a? Ma wi si liə təm num i di biə bə si təm naka ki
baiŋsiki yein wə a?

22 Mbəinj kíəki a gia yichi yə yi n̩i kə i nyumi wə
kə yi bə bi chusiki i ndainj wə, yə yi n̩i kə i nyumi
nyumi wə, yichi bə bi chusiki yi i baiŋni wə.

23 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə, wi wâkə.”

24 Jisəs chu dzaka a, “Mbəinj kabə wəkəlikı gia yi
Nyɔ mbəinj ka wəkəlikı ndzəŋki, kəm dzəh yə mbəinj
wəkəlikı yeinj, kə ayaka si Nyɔ bi fəkə i mbəinj, wi bi
fəkə na yi du tsə.

25 Mi wə wi kaŋaki fiεŋ kə wi bə bi kpein̄siki. Mi wə wi kaŋaki kə fiεŋ kə na wi bə bi dzə bwili fi twəsi fiə wi kaŋaki i wi.”

Ndi kəm ŋgəkə wə wi kəki

26 Jisəs chu dzaka a, “Nkuŋ bi Nyə kə aka ŋgəkə wə mi n̄i mu i khə.

27 Jəbi wə asi num nchəkə wi ka nə, chəkə ka wə wi dza. Num ŋgəkə wiwə si buku ka kəeki, wi chu kəbi i kiə a ŋgəkə wiwə fə dəin̄ ka wi kəki a,

28 nshwaiŋ si fə wi ka kəki. Wi dza yisi i nyaki binchaiŋki, wi ka wum tum dzəkəh yein̄.

29 Jəbi wə ŋgəkə wiwə biəŋ, wi ka ni dzə fin̄kəfi fi, liə i khə, kəm jəbi wi kəhni kpein̄.”

*Ndi kəm chwəŋkijun̄ ki ŋgəkə wi mintam midəkə
(Matiə 13:31-32,34; Luk 13:18-19)*

30 Jisəs chu dza dzaka a, “Bukumbεin̄ kə i fəkəli ntəŋ bi Nyə bəh nə? Bukumbεin̄ kə i fəkəli bəh ndi winaiŋ a?

31 Wi kə ka ŋkaiŋni wi ŋgəkə wi fintam finchiŋ fidəkə fi seɪŋni tsə na bəŋgəkə bəchi,*

32 Jəbi wə bə ka gbəli i khə wi ni buku yaka wi kəo ka numki i kpein̄ wi kpali tsə ntəŋ wi biεin̄ bichi biə bə gbəli i khə, wi fiəni chu kpein̄ ka nya cha ka minyəni mə mə fuliki i bεin̄ kə i maa jún̄ yibə i wi wə, i kinjin̄jiŋ ki wi wə.”

33 Akə lə si Jisəs n̄i fukuki gia yi Nyə i bəni, i bəndi wə ka bələ, i dzəh yə bə kə i wəkə kiə.

34 Wi n̄i ka num dzaka gia i bə kəbi i bəndi wə. Ayakalə, jəbi wə wi n̄i kə wi mbəŋ num a bə bwa

* **4:31** Fintam fiələ kə i já yi ŋkali wə a, “mustard”.

bu bə mbaŋ a bə bə, wi ka fiəni fuku baiŋsi bəndi
bəwə bəchi i bə.

*Jisəs kaŋyi fuŋni kiləkəli
(Matiə 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Jisəs kaasi i laniki bəni chəkə biwə a num
i fijəbi, wi dzaka i bwa bu bə mbaŋ wə a,
“Bukumbəiŋ dāŋ bûku tsâ i kiwuŋ ki bəko kə yaka
wə.”

³⁶ Bə ka bee mbaŋ wi bəni wə wi n̄i kə feiŋ, ka liə
i ḥgwuki wə Jisəs n̄i kə wi si num lə yεiŋ, bəh bə ka
daŋki, bəŋgwuki bədəkə biəli bə.

³⁷ Si bə n̄i daŋki, fuŋni kiləkəli dzə tumbuku yisi
ka nəŋniki mwi, mə liə i ḥgwuki mə ka nəŋki i jikə.

³⁸ Jisəs n̄i kə i ḥgwuki mə i jum wə wi nə wə, num
wi nəsi fwu wi i kingbəŋ wə. Bə ka tsə yəmsi wi ka
dzaka a, “Mi wi lanini, kpi nəŋki i dzə bukumbəiŋ
wə kaŋa kə mfia jəbi kəm nə a?”

³⁹ Jisəs dza bəiŋ, kaŋyi fuŋni kiləkəli kiwə, dzaka
i mwi miwə a, “Kpichumi məŋ.” Fuŋni kiləkəli kiwə
ka kpichumi, di chimi alə məaŋ.

⁴⁰ Wi ka bikə i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbəiŋ lwaki
nə? Mbəiŋ kεiŋki maka mbəiŋ jiə shəm i mi h a?”

⁴¹ Dzaka wəm bə, bə ka dzakayiki a bə bə a, “Wələ
kə winaiŋ mi lə a, na fuŋni kiləkəli bəh mwi mi bəkə
wəkə i wi a?”

5

*Jisəs bwili bəchinda bə ŋkpəli i mi mə
(Matiə 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ daŋ kinchwə kim-
bum ka buku tsə i waka, i kinbu ki bəni bə Gelasen
wə.

² Si wi nĩ bukuki i ŋgwuki mə, wi banſi bəh mi widəkə bin'waka bichu njiŋsi wi, num wi buku i bita biə bə nĩ ləəki bəni yeinj.

³ Mi wiwə nĩ nəki i bita biwə mə. Mi widəkə kəbi feinj wə wi nĩ kə i kaŋa wi, na bəh nsəŋ.

⁴ I kaŋ yiduli wə, bə nĩ shiki jiəki wi i binjkəm wə, kaŋa tséinj yi bəh bənsəŋ, wi guku təinjyi bənsəŋ bəwə, shakyi binjkəm. Mi nĩ məŋ wə wi nĩ kə i kaŋa wi.

⁵ Mi wiwə nĩ fiəliki nnyaki i bita biwə yaka wi tsə buku i ŋkwuŋ wə nchəkə bəh nshi, wamyi, kwəksi gwu yi bəh kitəh.

⁶ Si wi yeinj Jisəs wi keinj nanu, wi yəkə tsə tum binyu i wi nshinj,

⁷ wi də bwili bəh ŋga a, “Jisəs Waiŋ Nyə wə wi kə Fwu wi Bieinj Bichi wə, wə nəŋki nə i mi h wə a? Mih tsâki wə i yeli wi Nyə wə kiə wə ki nyâ kə ŋgəkə i mih.”

⁸ Wi nĩ dzakaki yakadəinj, kəm Jisəs nĩ kə wi kanji lə a, “Kiŋ'waka kichu kələ bûku i mi wələ wə.”

⁹ Jisəs bikə i wi a, “Yeli wa kə ndə.” Wi chukuli a, “Yeli wuŋ kə mbaŋ, kəm buku duki lə.”

¹⁰ Si wi chukuli yakadəinj, ka tsaki Jisəs a feinj feinj a wi ma kōŋŋi bə i kimbu kələ wə.

¹¹ A nĩ kə yaka mbaŋ wi bifi biduli dzi i ŋganjni cheinj feinj.

¹² Biŋ'waka bichu biwə ka tsa Jisəs a, “Chíŋsi buku num i bifi biə yaka wə, ma buku liə i bi wə.”

¹³ Jisəs bum. Ayaka bin'waka biwə ka buku i mi wiwə wə, tsə liə i bifi wə. Mbaŋ wiwə nĩ kə bifi ka bənchuku bəfa. Bi seinj shi i fəŋ wə, shi tsə gbəyi i bəkə yiwə wə feinj ləŋ ka kpiyi.

14 Bəni bə bə n̄i təkniki bəh bifi biwə dza fəinj, gəinj, tsə fuku gia yiwo i kwili kintəən bəh i di bichi wə feinj. Bəni ka wəkə, buku dzə i yεinj gia yə yi si num.

15 Bə dzə i di biə Jisəs n̄i kə, yεinj mi wə mbaŋ wi bəchinda bə ŋkpeli n̄i shiki njı̄nsiki wi, num wi shinum feinj, ka ləh bəmbunj bu, num mfi bi fiəni dzə. Bə lwa na bəh ŋga.

16 Bəni bə bə n̄i yεinj gia yə yi num, ka fuku i bəni si yi n̄i num bəh mi wə mbaŋ wi binj'waka bichu biə n̄i kə i wi wə, i tasi bəh gia yi bifi.

17 Si bə wəkə yakadəinj, yisi i tsaki Jisəs a wi nyâ i di bibə wə.

18 Jisəs ka liə i ŋgwuki mə, mi wə bəchinda bə ŋkpeli n̄i buku i gwu yi mə ka tsaki Jisəs a bə wi nyə.

19 Jisəs nəinj, ka dzaka i wi a, ‘Nyâ tsə i wə dzu, ma wə tsə fūku i bəni ba gia yə Bah fə i wə, bəh si wi kwasi nsheinj i wə.’

20 Ayakadəinj, mi wiwo ka nyə, tsə ka nyaniki fukuki i tumi kichi kə bə bəəŋki a Kikwili Jwəfi, gia yə Jisəs fə i wi. Bəni ka wəkə yaka, num lə bəh ŋkaŋyi.

*Wainj Jaylus bəh miŋkpəŋa widəkə wə wi n̄i kom
mbuŋ wi Jisəs ka bənih
(Matiə 9:18-26; Luk 8:40-56)*

21 Jisəs fiəni daŋ i ŋgwuki wə tsə i kiwuŋ kəyaka wə i kəmsi tsə i kinchwə kimbum kpəŋ, mbaŋ wi bəni chu juŋni dzə feinj.

22 Tikwili wi juŋ yi tsani widəkə ka dzə feinj, yeli wi num Jaylus. Si wi yεinj Jisəs, ka tsə tum binyu i wi nshinj,

23 tsa wi a feinj feinj ka dzaka a, “Wainj wuŋ wi nchinj wi kpaŋni kɔ a i kpi. Mntee wɔ, dzâ ma wɔ kôm kaŋ ya i wi wə ma wi bənih ka wi ma kpi”

24 Jisəs ka dza beinj bəh wi ka tsəki, mbaŋ wi bəni kwu biəli Jisəs faaŋni.

25 Kpaŋa widəkɔ n̩ kələ i kintəŋŋ ki mbaŋ wiwɔ wə num jəbi wi shi baanj a baanŋni i jia wə jwəfi ntsɔ yifa.

26 Wi n̩ kɔ wi bəh nalə i bəni bə tsa bəduli cheinj, bəkəlī bieinj bichi biə wi n̩ kaŋaki, jwεinj tsə a ninshinj tsəni.

27 Si wi n̩ kɔ wi wəkɔ lɔ kəm Jisəs, wi ka dzə i wi jum i mbaŋ kintəŋŋ, kəm mbuŋ wi,

28 kəm wi n̩ kɔ wi dzaka i wi shəm a, “Mih ka kəm na a mbuŋ wi, ma mihi n̩ bənih.”

29 Si wi n̩ kəm yakadəinj, jwεinj yi kaa akisəkə. Minjkpaŋa wiwɔ wəkɔ na i gwu yi wə si wi bənih.

30 Jisəs ka wəkɔ asi ŋga buku i gwu yi wə, wi fiəni gwu akisəkə, bikə i bəni a, “A kəm ndə mbuŋ wuŋ a?”

31 Bwa bu bə mbaŋ chukuli i wi a, “Wə yεinj si bəni faaŋniki wɔ, wɔ chu bikə mi wə wi kəm wə a?”

32 Jisəs baanj a tseinŋki i yεinj mi wə wi kəm wi.

33 Ayakadəinj, kpaŋa wiwɔ ka kiə già yə yi num bəh wi, wi ka dzə, lwa nyumi, tum binyu i Jisəs nshinj fuku ŋkəŋ wi wichi i wi.

34 Jisəs dzaka i wi a, “Wainj wuŋ, shəm ya yə wə jia i mihi yi fə wə bənih lɔ, tsâ bindzəŋ. Wə ta lɔ i jwεinj ya wə.”

35 Asi Jisəs ni keinŋki wi dzaka i minjkpaŋa wiwɔ yakadəinj, bəni bədəkɔ dzə feinj num bə nyə i juŋ yi Jaylus wə tikwili wi juŋ yi tsani, dzaka i wi a, “Wainj wa kpi lɔ. Ma chu nyâ ŋgəkə i Mi wi Lanini wələ?”

36 Si bə dzaka yakadəinj, Jisəs wəkə, ayakalə wi fə aka wi ka wəkə dəkə ka dzaka i Jaylus a, “Kiə wə ki lwâ kə, jīə a shəm ya i mih shən̄j.”

37 Asi bə n̄i tsəki, Jisəs ka bum dəkə a mi widəkə bīəli wi a kəbi a Bita bəh Jəm bəh Jən wə waiñnih Jəm.

38 Asi bə ni tsə buku i juŋ yi tikwili wi juŋ yi tsani wə, Jisəs yeinj si bəni gəkəki di bəh midəm feinj.

39 Wi liəuzu, bikə a, “Mbəinj gəkəki di bəh midəm kōm nə? Waiñ wiwə ka kpi dəkə, wi nəki num nəni.”

40 Bə ka suñuki lə wi suñuni. Wi dza bwili bəni bəchi i biŋ, dzə shən̄j tii waiñ bəh nih waiñ bəh bəni bu bə mbaŋ bətali bəh bə liə tsə i di biə waiñ wiwə n̄i nəki.

41 Wi kaña waiñ wiwə i tseinj wə dzaka i já yibə a, “Talita kumi!” Yi num a, “Waiñkpañni, mih dzakaki i wə, dzâ bəinj.”

42 Akisəkə yakadəinj, wi ka dza bəinj ka nyani. Waiñkpañni wiwə n̄i kə jíia jwəfi ntsə yifa. Bə yeinj yaka dzaka wəm bə.

43 Jisəs kiŋ i bə nalə a kiə bə ki fə kə a mi widəkə kiəgia yə yi num, ka dzaka a bə tseinj fieŋ wi dzi.

6

*Bə məŋni Jisəs i di bi wə
(Matiø 13:53-58; Luk 4:16-30)*

1 Jisəs nyə feinj, bəh bwa bu bə mbaŋ dzə i kwili wə.

2 A num i chəkə bibə bimbam, wi tsə i juŋ yi tsani wə yisi i laniki bəni. Bəni bəduli wəkə si wi laniki ka numki bəh ɣkan̄yi. Bə ka nyə ka kainyiki dzaka a, “Mi wələ nyə fainj bəh wələ nlani fa lə a? Wi dzə

bièlə mfi fainj a? Wi nyani dəiŋ na ka wi fəki yələ
gia yi kanjini lə a?

³ A kəkə a wi wə kaminda wainj Meli a? Wi num
waijnīh Jem bəh Yōses bəh Judas bəh Samən wə
a? Ntə jémi yi kə fa bukumbēiŋ bə a?” Si bə kanjyi
yakadəiŋ ka nəiŋ wi.

⁴ Jisəs ka dzaka i bə a, “Bə si kəksi lə mi wi ntum
wi Nyə i di bichi wə a kəbi a tumi ki wə, bəh i
chwəŋkijun ki wə bəh i wi dzu.”

⁵ Si bə məŋni wi yakadəiŋ, yi ka gaka wi i chu fəki
gia yi kanjini feiŋ yiduli, a kəbi alə wi n̄i kəmyi bəni
twesi bə bə n̄i gwəŋki feiŋ bəh kanj bə bənih.

⁶ Wi num lə bəh ɻkaŋyi si bə n̄i ka jiə dəkə shəm i
wi wə.

*Jisəs faan bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa
(Matiɔ 10:5-15; Luk 9:1-6)*

Jisəs bi nyə feiŋ ka nyaniki i bidi biə feiŋ wə lani
bəni.

⁷ Wi dza bəəŋ bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa,
ka faan bwili bə bəfa bəfa, nya ɻga i bə a bə bwiliki
biŋ'waka bichu i bəni wə.

⁸ Wi bə nəŋ i faan bə ka dzaka a kiə bə ki dz̄ kə
na feiŋ kəbi a mbəŋ. Kiə bə ki dz̄ kə bieinj bidzini.
Kiə bə ki dz̄ kə kiba nabə kpə i chiŋnih bibə wə.*

⁹ Bə ləkə dzuyigvu, yakadəiŋ a kiə bə ma ləh
bəmbuŋ bəfa.

¹⁰ Wi chu dzaka i bə a, “Mbəiŋ ka tsə i kwili wə,
juŋ yə mbəiŋ liə yeinj, mbəiŋ ka n̄ki shəŋ a yi wə i
tsə buku chəkə biə mbəiŋ bi nyəki feiŋ.

¹¹ Kwili widəkə ka nəiŋ i dzə mbəiŋ, nabə i wəkəli
gia yə mbəiŋ dzakaki, mbəiŋ bə nəŋ i nyə mbəiŋ

---

* **6:8** A n̄i kə i ninshinj bə n̄i jiəki kpə i chiŋnih wə.

chûmni kwøŋø biø bi kø i gvu yimbøin wø, ka kinchæsi ki gia yø bø møm.”[†]

12 Bø ka nyø tsø ka nyaniki fukuki a bøni kwûni shøm yibø.

13 Bø chu bwili tø bøchinda bø ñkpøli bøduli i bøni wø, tækøsi fiañsi bøni bø jwéinj bøduli, chuku bø.

*Si bø ni wøø Jøn Njulibøkø
(Matø 14:1-12; Luk 9:7-9)*

14 Nkuŋ Hølød nø wøkø ntum wiwø køm Jisøs, si bøni kø bø kiøni lø yeli wi i di bichi wø, bøni bødøkø dzaka fibø a, “Jisøs wølø kø Jøn Njulibøkø si wi fiøni dza i kpi wø. Akøgia yø yi fø wi na ka wi kañaki ñga i føki gia yi kañyini yølø lø.”

15 Bødøkø dzakayi fibø a, “Akø Elaja si wi fiøni dzø.” Bødøkø a, “Wi kø mi wi ntum wi Nyø widøkø, wi num ka wi kikpu.”

16 Ayakalø, Hølød wøkø gia yiwo yakadøinj ka dzaka mfih a, “Akø Jøn Njulibøkø wø miø nø gba bwili fwu wi si wi fiøni dza i kpi wø.”

17 Jøn kø num Hølød mwø nø faanø bøni tsø kwa wi, fah i juŋ yi nsøŋ mø køm bø Hølødia kpø Filib wø wi nø kø waiñnih Hølød, num Hølød nø kø wi dzø wi ka kpø wi.

18 Yi nø num yaka køm Jøn nø kø wi dzaka i Hølød a, “Nchi ka bûm døkø a mi kølø i dzø kpø waiñnih wi i kpø wi.”

19 Si Jøn nø dzakaki yakadøinj, Hølødia ka fasi wi i shøm yi wø ka nøñki dzøh i wøø wi, kwati kø,

---

[†] **6:11** Biñwakti bikpu bidøkø dzø kpøinj fa a, “Mih fuku i mbøinj ñkøŋ a, a bi numki i chøkø bi nsaka wi gøksini wø, gia bi bønih lø i tumi ki Sødøm bøh i ki Gømøla wø tsø ki tumi kølø.”

20 kɔm Hεləd n̄i lwaki Jɔn a wi kɔ mi wi chəŋ wi chu num mi wi Nyɔ. Wi ka təkniki a bə ma wô wi. Hεləd n̄i shiki wəkəliki gia yə Jɔn n̄i dzakaki, shɔm ka nyaki wi ŋgəkə nalə, yakadəin wi ka wəkəki ndzəŋni i wəkəliki gia yə wi dzakaki.

21 Dzəh dzə baiŋ i Hεlədia wə kpə Hεləd, i jəbi wə nyuwi n̄i fəki bini, wi bəŋj i bu bəh kifwu ki bəni bə jum, bəh bəni bəmbum bəmbum bə Galili, i kwaka chəkə biə bə n̄i bwɔ wi.

22 Waiŋ Hεlədia wi kpajni liə dzə nyaka bini bindzəŋni i Hεləd bəh bəni bu bə bini nshij. Wi ka dzaka i waiŋ wiwə a, “Bikə na finə fiə wə kəŋki, ma mih ni fâ i wɔ.”

23 Wi chu dzi ŋkaiŋ dzaka a, “Bikə na nə i mih, kəŋ a numki na kiŋka ki tumi kəŋj, ma mih ni nya i wɔ.”

24 Waiŋkpajni wiwə ka buku tsə bikə i nih wi a, “Mih dzaka a bə nyâ mih bəh nə?” Nih wi chukuli a, “Tsâ dzâka a bə nyâ fwu wi Jɔn Njulibəkɔ i wɔ.”

25 Wi ka kəmsi fiəni tsə akisəkə, dzaka i Nkuŋ Hεləd a, “Mih nəŋki a wə nyâ fwu wi Jɔn Njulibəkɔ i mih i liə i nsanja wə.”

26 Nkuŋ wəkɔ yaka, gwu kpi wi na bəh ŋga. Ayakalə, wi nəki nəinj kə gia yə wi n̄i dzaka, kɔm ŋkaiŋ biə wi n̄i kɔ wi dzi lɔ i bəni nshij num bəni bə bɔ n̄i kɔ i bini biwə wə, wi na chu kwuni ja yi yə wi n̄i dzaka i waiŋ wiwə.

27 Wi ka faaŋ chinda akisəkə a wi tsâ dzâ bəh fwu wi Jɔn. Wi ka tsə i juŋ yi nsəŋ mə gba fwu wi Jɔn,

28 jiə i nsanja wə, dzə bəh wi nya i waiŋ wiwə. Wi dzə, buku feiŋ tsə nya i nih wi.

29 Bwa bə mbaŋ bə Jɔn wəkɔ, ka tsə dzə wini wi Jɔn ka ləə.

*Jisəs saaŋsi bəni bənchuku bəte
(Matiø 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

30 Bwa bə faaŋni bə Jisəs bə fiəni dzə yein wi, fuku
gia yichi yə bə n̄i fə, bəh yə bə n̄i lāniki bəni yein i
wi.

31 Wi ka dza dzaka i bə a, “Mbəinj dzâ a mbəinj
mbəinj, bə yâka tsə i di biə bəni məŋ feinj wə, bə wâka
twesi.” Wi n̄i dzaka yaka kəm bəni bəduli n̄i dzəki i
di biə bə n̄i kə, bədəkə n̄i nyəki, bədəkə dzə. Bə kəbi
na i kaŋa na jəbi i dzi.

32 Bə bə ka dza liə i ŋgwuki wə ka baka gwu a bə
bə ka tsə i di biə bəni n̄i kəkə feinj.

33 Ayakalə, bəni bəduli yein bə si bə n̄i tsəki, ka
kiə bə, ka buku i kikwili kichi wə ka yôkə tâiŋ bə. Bə
yisi tsə buku feinj, na ka Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ
tsə buku feinj.

34 Jəbi wə Jisəs n̄i tsə buku feinj kpa, wi yeinj mbaŋ
wi bəni lə maaa, nshēinj kwa wi bəh bə, kəm bə n̄i
kə aka shwáŋ bə j̄lə mi wi təknini kâbi. Wi ka yisi i
laniki bə bəh gia yiduli.

35 Jəbi wə wəŋ n̄i liəki tsəki, bwa bu bə mbaŋ dza
dzə yeinj wi ka dzaka a, “Fa kə i chwa num jəbi tsə
l̄,

36 bēe bəni bələ ma bə tsâ i kikwili bəh i kidi ki
kōmsini wə fa, i tāŋ bieinj bibə bidzini.”

37 Ayakalə, Jisəs chukuli n̄yi a, “Mbəinj mwi nyâ
bə bəh dzəinj i dzi.” Bə bikə i wi a, “Wə nəŋki a buku
tsâ nəŋ bədanali gi yifa ka bə tāŋ bieinj bidzini yeinj
i dzâ nyâ i bə ka bə dzi a?”

38 Jisəs bikə i bə a, “Mbəinj kaŋaki chəkə yi bləd
yi mainj? Mbəinj tsâ tsēinj.” Bə tsə tsēinj, ka fuku a,
“Chəkə yi bləd yite bəh bwókə yifa.”

39 Jisəs ka dzaka a bwa bu bə mbaŋ dzâka a bəni nûmyi i mfwaŋ wə i mbaŋ wə mbaŋ wə, i kaka kaka wə.

40 Ayakadəiŋ, bəni bəwə ka nûmyi i kuku i mbaŋ wə gbi gbi bədəkə mbaŋshi mbaŋshi.

41 Jisəs dzə chəkə yi bləd yə yite bəh bwəkə yə yifa, tsəiŋ yaka i bəiŋ, nya kiyəŋni i Nyə, ka gbeyi nya i bwa bu bə mbaŋ, a bə gâa i bəni. Wi gaa tə bwəkə yifa yə i bə bəchi.

42 Bəni bəchi dzi fwuli.

43 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ juŋni biŋka bi bləd bəh bwəkə yə yi n̄i bəsi, bi jikə káh jwəfi ntsə yifa.

44 Bəni bə bə n̄i dži bieŋ bidzini biwə n̄i kə bənyuku bənchuku bəte.

Jisəs nyani i mwi bəiŋ

(*Matiɔ 14:22-33; Jən 6:15-21*)

45 Jisəs ka dzaka akisəkə a bwa bu bə mbaŋ l̄iə i ŋgwuki wə bə dâŋ tsâ i ninshinj i Besayda, wi baŋ ka bəni bəni a bə kwê.

46 Si wi baŋ bəni bə yakadəiŋ, ka dza yaka i ŋkwuŋ bəiŋ i tsa.

47 Biŋ ji, ŋgwuki num l̄o i bəkə kintəəŋ, Jisəs keiŋ a ŋkwuŋ bəiŋ wi mbəŋ.

48 Wi yεiŋ si bwa bu bə mbaŋ fumki bəh ŋgwuki, kəm fiəkə n̄i dzəki i bə nshinj chini ŋgwuki wiwə. A num asi chəkə wəəki dzəki wi nyə ka dzəki i bə wə, nyani i mwi bəiŋ. Wi n̄i dzəki ka wi nəŋki i tsə danjsi bə.

49 Bə ka yεiŋ wi si wi nyaniki dzəki i mwi bəiŋ, ka kwakaki a, akə ŋkwusa. Bə wam bəh ŋga,

50 kəm bə bəchi n̄i yεiŋ wi yaka ndzanj kwa bə. Akisəkə, Jisəs ka dzaka i bə a, “Mbeiŋ kâŋa shóm, akə mih. Kiə mbeiŋ ki lwâ kə akə mih.”

51 Si wi dzaka yakadəinj, ka liə num i ŋgwuki mə bəh bə, fiékə yiwə ka kpichumi. Ayaka bə tseinj lə, dzaka wəm bə,

52 kəm bə n̄i ka kiə dəkə gia yə chəkə yi bləd yə n̄i chusiki kəm Jisəs, num kəm bə n̄i ka wəli dəkə shám yibə.

Jisəs chuku bəni bə jwəinj i Genesalet

(*Matiə 14:34-36*)

53 Jəbi wə bə n̄i daŋ bəkə yə buku tsə i kimbu ki Genesalet wə, ka fasi ŋgwuki wiwə i bəkə kən̄j.

54 Si bə n̄i buku i ŋgwuki wə, bəni bəduli ka kiə Jisəs feinj akisəkə,

55 bə yəkə tsə i bidi bibə bichi wə feinj, bwili bəni bə jwəinj dzə bəh bə i di biə bə n̄i wəkə a Jisəs kə feinj.

56 Na fainj Jisəs n̄i tsəki, na i midini wə i chwa, nabə i kikwili kimbum wə nabə i kitumi wə, bəni ka dzəki bəh bəni bə jwəinj i di biə bəni si juŋni, bə ka tsaki wi a bə kâm a jəŋ wi wimbuŋ. Mi whichi wə wi n̄i kəmki wi, wi bənih a bənihni.

7

Bənchi bə mi wiwəm

(*Matiə 15:1-9*)

1 Chəkə bidəkə Bəfalasi bəh bəni bədəkə bə bə n̄i laniki bənchi bə Nyə, nyə i Jəlusalem dzə juŋni kəmsi i Jisəs kən̄j.

2 Bə dza yeinj bwa bə mbaŋ bə Jisəs bədəkə bə dzi bəh kanj yi baiŋ kə, yi num a bə n̄i ka wəkə dəkə kanj.*

---

* **7:2** Bə n̄i kaŋaki i wəkə kanj biəli asi bəkukuli bəbə bə junj yi Nyə n̄i nəŋki i nəni kibə ki kwili wə.

3 Bəfalasi, na bəh Bəju bəchi si biəli a nəni ki kwili ki bətii bəbə bə kikpu, a mi ma dzı fięj maka wi wôkə kaŋ si bə si shi wôkə.

4 Jəbi wə mi kwę i shibein wi kəkə i dzi fięj maka wi wôkə kaŋ yi bəh gvu yi i yəmaka dzéh wə, na ka wi numki i dzi. Bə chu fə gia yidəkə i nəni ki kwili wə yiduli, ka i wôkə kibwam bəh bətasa bəh kəŋə.[†]

5 Bəfalasi bəh bəni bə bə n̄i laniki bənchi ka bikə i Jisəs a, “Akə kəm nə bwa ba bə mbaŋ biəliki kə nəni ki kwili ki bətii bəbuku bə kikpu a? Akə kəm nə wə bə dziki bəh kaŋ yi baiŋ kə a?”

6 Jisəs chukuli i bə a, “Isaya mi wi ntum wi Nyə n̄i dzâka ŋkəŋ kəm mbein a mbein kə bəni bə bə dzakaki chi fə chi. Mbein fəki a gia yə wi n̄i nyaka a, Nyə dzakaki a,

‘Bəni bələ kəksiki mih a bəh dzu yi dzaka,
Shóm yibə num nanu i mih wə.

7 Ntsa wibə i mih num a kilələ,
kəm bə dzəki gia yə bəni kwakaki,
lani a, akə ja yiŋ.’

8 Yi kə tə asi mbein bee bənchi bə Nyə, ka kəksiki num bə a jiə bəni.”

9 Jisəs dzaka i bə a, “Mbein təksiki kiəki lə na bindzəŋ i nəiŋ bənchi bə Nyə ka mbein biəliki num nəni kimbein ki kwili.

10 Yi kə a Muses n̄i nya nchi a, ‘Kôksi ba wa bəh nih wa.’ Wi chu dzaka tə a, ‘Mi ka tøyi ba wi nabə nih wi, bə wôj wəmaka mi.’

11 Ayakalə, mbein dzakaki fimbəin a, ‘Mi kabə kaŋa fięj fię wi kə i gamti ba wi nabə nih wi yεiŋ,

---

[†] **7:4** Biŋwakti bikpu bidəkə kə bi kpein a, “... Biŋgbəkə biə bə n̄i yəkliky yεiŋ i dziki.”

wi ka dza dzaka i ba wi nabə i nih wi a fiεŋ fiwə kə Kəban,’ yi num a fi si num lə fi Nyɔ.

12 Mbεiŋ bum a wi ma chu fə gia yidəkə i gamti ba wi nabə nih wi yeiŋ.

13 Mbεiŋ fəki yakadəiŋ, fə ka gia yi Nyɔ fiəni chu gia yi kilələ kəm nəni kimbeiŋ ki tumi kə mbεiŋ laniki bəni yeiŋ. Gia yiduli chu num tə yə mbεiŋ fəki yaka.”

Fiεŋ fiə fi bəkəlik i mi

(Matiɔ 15:10-20)

14 Jisəs chu bəŋ mbaŋ wi bəni bə dzə, wi dzaka i bə a, “Mbεiŋ bəchi wâkəli gia yə mih dzakaki, ka mbεiŋ wâkə kīə bindzəŋ.

15 Fiεŋ fidəkə məŋ i biŋ fiə fi kə i liə i mi wə fi num i jisi mi wiwə. Akə num fiεŋ fiə fi bukuki i mi wə fi si jisi mi. [

16 Mi wə wi kaŋaki bintuni i wəkə, wi wâkə.”]‡

17 Jisəs ka bee bəni bəwə, liə i dzu, bwa bu bə mbaŋ ka bikə i wi kəm ndi wiwə.

18 Wi chukuli i bə a, “Yaka mbεiŋ tə ka wəkə kiə dəkə a? Mbεiŋ kiəki kə a fiεŋ fiə fi bukuki i dzaka ki mi wə akə fi, fi si bəkəli mi wiwə a?

19 Yi num yakadəiŋ, kəm fi si liə kə num i shəm yi mi wiwə wə, fi si shi num i tɔɔ wi wə, na ka fi fiəni buku.” (Si Jisəs n̄i dzaka yakadəiŋ, yi ka num a bieŋ bichi bainki lə).

20 Ayaka wi chu tsə a ninshiŋ bəh ndzaka a, “Akə fiεŋ fiə fi bukuki i mi wə fi jisiki mi,

21 kəm fiεŋ fiə fi bəkəli mi, fi nyəki dzəki i shəm yi wə. Fiεŋ fiwə dzəki bəh biŋkwaka bichu i nəni ki

‡ **7:16** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki kə kiŋka ki 16 kəla.

mi wiwə wə ka nəni ki təkəlini, bəh ji, bəh i wə mi,
bəh i dzə kpə mi nabə nyum mi,

²² bəh i bukuki bəh dzəkəh i bieinj wə, chu nyi
ntəkə, bəh i fəki kinyenj, bəh i ghəkəki, bəh i ləəki ja
i bəni, ghaŋsi gwu, bəh i yuŋki.

²³ Gia yichu yichi yələ kə yə yi jisiki shəm yi mi ka
wi bəkəki.”

*Shəm ya miŋkpaŋa widəkə a num mi wi tumi n̄i jiə
i Jisəs*

(Mat 15:21-28)

²⁴ Jisəs n̄i nyə feinj, tsə i kimbu ki tumi bi Taya
wə bəh i bi Sidən. Si wi tsə feinj, liə i juŋ yidəkə wə
feinj nəki kəŋ kə a mi widəkə kələ i kiə a wi kə feinj.
Ayakadəinj, bəni kəbi i baŋ ki kiə kə a wi kələ feinj.

²⁵ Miŋkpaŋa widəkə n̄i kələ feinj kinj'waka kichu
num i wainj wi wi kpaŋni wə. Akisəkə wi wəkə kəm
Jisəs, ka tsə gbə i gvu yi wə.

²⁶ Miŋkpaŋa wiwə n̄i kə num mi wi Glik, a n̄i kəkə
mi wi Ju. Bə n̄i bwə wi i Fənishiə i tumi ki Silia
wə. Si wi gbə yaka, ka tsa Jisəs a wi bwili chinda
wi ŋkpeli wiwə i wainj wi wə.

²⁷ Jisəs chukuli i wi a, “Bēe ma bə yisi sâŋ bwa,
kəm yi məŋ chəŋ i dzə dzeinj bi bwa i ləo i bíə.”

²⁸ Miŋkpaŋa wiwə chukuli i wi a, “Akə ŋkəŋ ba
wuŋ. Ayakalə, na bíə si dzi lə biŋka biə bi si gbəyi
i bwa kaŋ.”

²⁹ Jisəs ka dzaka i wi a, “Kəm bə nchukuli wa, wə
kələ i tsâki mfia, chinda wi ŋkpeli wiwə bee lə wainj
wa.”

³⁰ Miŋkpaŋa wiwə nyə ka tsəki i wi du, ka tsə yeinj
wainj wi nə i nanbəinj num chinda wi ŋkpeli wiwə
buku lə i wi wə.

Jisəs fə kinchini ka wəkəki gia, dzaka

³¹ Jisəs nyə i kimbu ki Taya wə, tsə təli i Sidən ka chu təli i kimbu ki Tumi ki Jəfi wə, ka dzə buku i kinchwə kimbum ki Galili wə.

³² Ayaka bəni bədəkə n̄i nyə dzə bəh mi widəkə num kinchini i wi, mi wiwə kiə kə i dzaka. Ayaka bə tsə Jisəs a wi jiə kaŋ yi i mi wiwə wə.

³³ Ayaka Jisəs dzə wi, bəh wi buku i mbaŋ kintəəŋ. Wi jiə bwa bu bə kaŋ i bintuni bi mi wiwə wə, chuh midzinj ka kəm ləm wi mi wiwə yeŋ,

³⁴ tseŋ bəiŋ, ka cham, § dzaka i wi a, “Efata,” yi num a, “Wēli.”

³⁵ Ayaka bintuni bi mi wiwə ka wəli akisəkə, ləm wi yaŋsi, wi yisi i dzakaki na bindzəŋ.

³⁶ Jisəs ka kiŋ i bəni bəwə a bə ki fūku kə i mi widəkə. Ayakalə, si wi n̄i kiŋ yakadəiŋ, bə ka tsə a ninshinj ninshinj i fukuki tsəki yi.

³⁷ Dzaka ka wəm bəni na bəh ŋga. Bə dza ka dzakayiki a, “Jisəs kiəki lə i fə gia yichi na bindzəŋ. Wi fəki binchini biə bi wəkəki kə bi wəkə, biə bi dzakaki kə bi dzaka.”

8

Jisəs saŋa bəni bənchuku bənaa

(Matiø 15:32-39)

¹ A n̄i kə i kaŋ yiwə wə, mbaŋ wi bəni widuli widəkə juŋni. Yi n̄i num yaka bə kaŋa kə bieŋ bidzini, Jisəs bəəŋ bwa bu bə mbaŋ dzaka i bə a,

² “Mih kwasički lə nsheŋ i mbaŋ wi bəni bələ, kəm bə num bəh mih i kaŋ yitali wə, maka bə dzi fięŋ.

§ ^{7:34} Jisəs ni cham ka kwasi num nsheŋ i mi wiwə wə.

³ Mih ka dzaka a bɔ tsəki i kikwili kibɔ wə bəh dzəŋ, ma bɔ ni tsə gbɔyi i dzəh, kəm bədəkɔ nyə i dzəh yi dəəŋ wə”

⁴ Bwa bu bə mbaŋ chukuli a, “Yi kɔ i liə a mi kɔ i dzə faiŋ bieŋ bidzini i fa chwa i saŋa bəni bələ yeiŋ a?”

⁵ Wi ka bikə i bɔ a, “Mbəiŋ kaŋaki chəkɔ yi bləd yi mainj?” Bɔ chukuli a, “Yi kɔ nanitaŋ.”

⁶ Jisəs ka dzaka a mbaŋ wi bəni bəwɔ nûmyi kuku. Bɔ shinumyi, wi ka dzə chəkɔ yi bləd yə nanitaŋ, nya kiyəŋni i Nyɔ, gbeyi nya i bwa bu bə mbaŋ a bɔ gâa i bɔ. Ayaka bɔ ka gaa.

⁷ Bɔ n̄i kaŋaki lə tə mibwəkəni midəkɔ twəsi. Wi dzə, nya kiyəŋni i Nyɔ, dzaka a bɔ gâa i bəni bəwɔ.

⁸ Mi wichi dzi fwuli. Bɔ ka juŋni biŋka biə bi n̄i besi, bi jikə káh nanitaŋ.

⁹ Bəni bə bɔ n̄i dzi a n̄i kɔ ka bəni bənchuku bənaa.

¹⁰ Wi ka bee bɔ kwɛ. Wi liə i ŋgwuki mə akisəkə bəh bwa bu bə mbaŋ ka nyə tsə i kimbu ki Dalmānuta wə.

Bəfalasi ka nəŋki a Jisəs chusi gia yi dzaka kiwəmni

(Matiɔ 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Bəfalasi dza dzə i Jisəs, ka yisi i gukuliki bəh wi, dzaka a wi fə gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə i bəiŋ. Ayaka bɔ n̄i dzakaki yaka məmsi lə wi məmsini.

¹² Jisəs cham na bəh ŋga, ka dzaka a, “Ngəkɔ wələ nəŋki gia yə yi chusiki ŋga biə bi nyə bəiŋ i fə nə a? Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a mihi ni lansi chusi kə gia yidəkɔ i ŋgəkɔ wələ.”

¹³ Wi ka dza bee bɔ, fiəni liə i ŋgwuki mə, ka dan tsə i waka widəkɔ wəyaka wə.

*Jisəs təfi bwa bu bə mbaŋ a bə tâkniki
kəm nəni ki Bəfalasi bəh ki Hələd
(Matiə 16:5-12)*

14 Jisəs n̄i tsəki num bwa bu bə mbaŋ dali i dzə bləd, kaṇa shəŋ a chəkə yimu yə yi si baan̄ i ḥgwuki mə.

15 Wi ka təfiki bə dzakayi a, “Mbəiŋ tâkniki, chu dzə jəbi i dzəəŋ yi Bəfalasi bəh yi Hələd.”

16 Bwa bu bə mbaŋ yisi i dzakaki a bə bə kəm gia yiwə, dzakayi a, “Wi dzakaki gia yi dzəəŋ yələ lə kəm bukumbəiŋ kaṇaki kə bləd.”

17 Jisəs kiə gia yə bə dzakaki kəm yi, ka dzaka i bə a, “Kəm nə mbəiŋ dzakaki a mbəiŋ kaṇaki kə bləd a? Yaka mbəiŋ ka yein̄ kiə dəkə nabə i wəkə kiə gia yiwə a? Yaka mfi bimbein̄ ka wəli dəkə a?”

18 Kəm nə mbəiŋ kaṇaki dzəkəh mbəiŋ kəbi i yein̄ di a? Mbəiŋ kaṇa bintuni kəbi i wəkə gia kəm nə a? Mbəiŋ kəbi tə i kwakaki gia kəm nə a?

19 Jəbi wə mihi ni gbeysi chəkə yi bləd yə yite, bəni bənchuku bəte dzi fwuli, mbəiŋ ni juŋni biŋka biə bi ni bəsi bi jikə káh yimaiŋ a?” Ayaka bə ka chukuli a, “Jəfi ntsə yifa.”

20 Wi ka chu bikə, “Kəm bə chəkə yə nanitaŋ bəni bənchuku bənaa si dzi, mbəiŋ si juŋni biŋka biə bi si bəsi bi jikə káh yimaiŋ a?” Ayaka bə ka chukuli a, “Nanitaŋ.”

21 Wi ka bikə i bə a, “Yaka mbəiŋ keiŋki maka mbəiŋ wəkə kiə gia yiwə a?”

Jisəs wəli dzəkəh yi kifəkə i tumi ki Besayda wə

22 Jisəs bə bwa bu bə mbaŋ dan̄ buku i Besayda, bəni bədəkə dzə bəh kifəkə kidəkə i wi ka tsaki a wi kəm shəŋ wi a bəh kaṇ ka wi bənih.

²³ Jisəs kaŋa wi i tseŋ wə ka dzə buku bəh wi i kwili kintəəŋ. Wi chuh midzin i dzákəh yi wə, jiə kaŋ i wi wə ka bikə i wi a, “Wə yeŋ lə fiŋ fidəkə a?”

²⁴ Ayaka kifəkə kiwə giŋsi dzákəh i beŋ, tseŋ di ka dzaka i wi a, “Mih yeŋ bəni bə num aka keŋ bə nyani.”

²⁵ Jisəs chu jiə kaŋ i dzákəh yi mi wiwə wə, mi wiwə tseŋ lə tulululu, dzákəh yi bainj, wi ka yeŋki bieŋ bichi na bindzəŋ.

²⁶ Jisəs ka dzaka i wi a, “Kwê dzu, asi wə tsəki kiə wə ki fəni l̄lə kə i kwili wə.”

Bita fuku baiŋsi a Jisəs kə Kimbwili wə Nyə n̄i kaka

(Matiə 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə feŋ ka nyaniki taliki i kidi ki Kaysalia Filibi wə. Si bə n̄i tsəki i dzəh, wi bikə i bə a, “Bəni dzakaki a mi h kə ndə?”

²⁸ Bə chukuli i wi a, “Bəni bədəkə dzakaki a wə kə Jən Njulibəkə, bədəkə a Elaja, bədəkə dzaka a wə kə mi wi ntum wi Nyə widəkə.”

²⁹ Wi ka fiəni bikə i bə a, “Mbəiŋ dzakaki yimbeŋ a mi h kə ndə?” Bita chukuli a, “Wə kə Kimbwili wə Nyə n̄i kaka.”

³⁰ Jisəs ka kinj a bə ki môm kə i fûku yi i mi.

Jisəs dzaka kəm ŋkaiŋni yi kpi yə wi bi kpi

(Matiə 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Wi ka yisi i laniki bwa bu bə mbaŋ dzaka kəm gwu yi a, “Mi wə yeli wi kə Wainjmi kaŋaki i bi yeŋ bəŋgəkə bəduli, ma bəni bə bə sakaki tumi bəh bətii mfə già bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə bə bi nəiŋ wi. Bə bi wə wi, i kaŋ yitali wə Nyə bi fiəni dzasi wi i kpi wə.”

32 Wi nĩ fuku baŋsi gia yələ i bwa bu bə mbaŋ nshinj. Bita ka dzə wi, bə wi baka gwu, wi ka yisi i yəlik i wi i gia yiwə wə.

33 Jisəs fiəni gwu, tseŋj bwa bu bə mbaŋ, wam kanji Bita dzaka i wi a, “Fiəni mih cheŋj Satan! Wə yeŋki gia ka mi wiwəm. Wə yeŋki kə si Nyɔ yeŋki.”

34 Ayaka wi ka bəŋj mbaŋ wi bəni bəh bwa bu bə mbaŋ, dzaka i bə a, “Na ndə wə wi nəŋki i biəliki mih, wi kaŋaki i nəŋj gwu yi, i gɪŋ kintasi ki i biəliki mih.

35 Mbəŋj kíəki a mi wə wi təkniki bəh nəni ki wi kíəki a wi bi laksiki num laksini. Ayakalə, mi wə wi laksi nəni ki kəm mih bəh kəm ntum wi ndzəŋni, wi kəŋsi jiə num jiəni.

36 Bə ka juŋni na mbi wələ wichi ka nya a mi dzi, wi num i ni laksi nəni ki, ma mbee wiwə ni numki na nə a?

37 Fiŋ fiə mi kə i təŋj fwu wi yeŋj akə nə a?

38 Mbəŋj kíə a mi kabə ŋgəmni i biəli mih bəh gia yinj i ŋgəkə wichu wələ kintəŋj wə wi kə aka bəni bə bə təkliki i biŋ, wi kíəki a mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi bəŋj ŋgəmni lə tə bəh wəmaka mi i jəbi wə wi bi fiəni dzəki i mbum bi wə, biə bi kə bi Ba wi bəh bəchinda bə Nyɔ bə baiŋni.”

9

1 Jisəs chu dzaka i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbəŋj a, bəni bədəkə kələ fa bə kəbi i bi musi kpi maka bə yeŋj ŋkuŋ bi Nyɔ bi dzə bəh ŋga bi.”

*Gwu yi Jisəs dza kwuni
(Matiə 17:1-13; Luk 9:28-36)*

2 Asi kaŋ nĩ tsə yisə, Jisəs dzə Bita bəh Jem bəh Jən bəh bə yaka tsə i ŋkwunj wi dəəŋ widəkə bəŋj, ka

numki fεiŋ a bə bə. Bə dzaka a bə tseiŋ, yεiŋ num kimbwəsi ki kwuni i bə nshinj,

³ bəmbuŋ i gwu yi wə fuku ɳwanjyi na tsə si mi kə i wəkə fa kuku a wi baiŋ yaka.

⁴ I fεiŋ wə bə dza yεiŋ num Elaja bəh Muses təkəli tumbuku i bə nshinj, ka dzakaki bə bəh Jisəs.

⁵ Bita dza təkəli dzaka i Jisəs a, “Tikwili, yi si ndzəŋki lə a bukumbεiŋ numki fa. Bee ma buku maa bintaj bitali, kidəkə num ɳka, kidəkə num ki Muses, kidəkə num ki Elaja.”

⁶ Wi n̄i dzakaki yakadəiŋ kəm ndzaŋ n̄i kə bi kwa bə na bəh ɳga wi chu kiə kə gia yə wi kə i dzaka.

⁷ Asi wi dzaka yakadəiŋ, bikwu dza dzə baaŋ bə, ja dzaka dzə i bikwu biwɔ kintəeŋ a, “Wələ kə Waiŋ wuŋ, wi num shəm yinj. Mbεiŋ wəkəki num i wi.”

⁸ Bə dzaka a bə tseiŋ na chu yεiŋ i bəni bəwə wə, yεiŋ num a Jisəs shəŋ.

⁹ Si bə n̄i nyə i ɳkwuŋ wiwɔ bεiŋ ka shiki dzəki, Jisəs kiŋ i bə a kiə bə ki fūku kə gia yə bə yεiŋ i mi, maka mi wə yeli wi kə Waiŋmi dza i kpi wə.

¹⁰ Bə wəkə yakadəiŋ ka jiə yi a bə shəm, ka dzakayiki a bə bə, ayakalə ndzaka wələ kəm ndza wi kpi chusiki a nə.

¹¹ Bə ka dza bikə i Jisəs a, “Akə kəm nə wə bəni bə bə laniki bənchi dzakaki a Elaja kaŋaki i bi yisi dzə i Kimbwili wə Nyɔ n̄i kaka a?”

¹² Jisəs chukuli i bə a, “Akə ɳkəŋ, Elaja kaŋaki i bi yisi dzə i kεiŋsi gia yichi a yi fiəni num asi yi n̄i kə. Ayakalə, akə kəm nə bə n̄i nyaka a mi wə yeli wi kə Waiŋmi kaŋaki i bi yεiŋ bəŋgəkə bəduli, ka bəni məŋni wi a?

¹³ Ayakalə, mih fukuki i mbεiŋ a Elaja dzə lə,

ayaka bəni fə a gia yə bə kəŋki bəh wi. Yi num asi bə nǐ nyaka kəm wi.”

*Jisəs bwili kiŋ'waka kichu i waiŋ widəkə wə
(Matiə 17:14-21; Luk 9:37-43a)*

14 Jəbi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ bə nǐ shi dzə buku i bwa bu bə mbaŋ bədəkə bə wə, yeŋŋ mbaŋ wi bəni wimbum num wi fieli baŋsi bə, bəni bədəkə bə bə nǐ laniki bənchi bə Nyə gukulik bəh bə.

15 Akisəkə asi mbaŋ wichi nǐ yeŋŋ Jisəs, təkəli nalə ka səŋŋ a bə bəchi, yəkə tsə i bənih i wi.

16 Wi bikə i bə a, “Mbəŋŋ gukuliki kəm nə?”

17 Mi widəkə i mbaŋ kintəŋŋ chukuli wi a, “Mi wi lanini, mi h si dzə bəh waiŋ wuŋ i wə, kəm kiŋ'waka kidəkə kə i gwu yi wə, num ki fə wi, wi chu kinchini.

18 Kiŋ'waka kiwə si chufi ləo wi i kuku, bifū ka bukuki i dzaka ki wə wi dzi jəŋ, wi dza ləkə kəbi i chu ŋgwuŋ. Mih ka dzaka a bwa ba bə mbaŋ bwili kiŋ'waka kiwə, bə məmsi wəkə məŋ.

19 Jisəs wəkə yakadəiŋ, dzaka i bə a, “Ooo! Ngəkə wələ wi kəiŋki maka wi jia shəm i Nyə. Mih kə num bəh mbəŋŋ i tsə buku dəiŋ a? Mih ni kaŋa shəm bəh mbəŋŋ i tsə buku dəiŋ na? Mbəŋŋ dzə nyâ waiŋ wiwə i mi h fa.”

20 Bə ka dzə dzə bəh waiŋ wiwə i Jisəs. Si kiŋ'waka kiwə yeŋŋ Jisəs, ka chufi waiŋ wiwə akisəkə wi gbə i kuku ka jwəki feiŋ, bifū buku i dzaka ki wə.

21 Jisəs bikə i tii waiŋ wiwə a, “Gia yələ nǐ yisi wi yibwiŋ na?” Wi chukuli a, “Yi nǐ yisi wi, wi kəiŋ a waiŋ.

22 Kiŋ'waka kiwə si dza chufi ləo wi i gbuku wə i jəbi jəbi wə bəh i mwi mə lansi nəŋ a bəkəli wi. Wə

kabə num i fə gia, mntee, wə kwâsi nshεinj i buku, wə gâmti buku.”

²³ Jisəs bikə i wi a, “Yaka mih kələ i fə gia yidəkə a? Gia yichi kaŋaki lə dzəh i mi wə wi jiə shəm.”

²⁴ Akisəkə tii waiŋ wiwə ka wam bəh ŋga a, “Mih jiə shəm i Nyə. Fə ma mih jiə tsə yaka.”

²⁵ Jəbi wə Jisəs n̄i yεiŋ a mbaŋ wi bəni yəkəki juŋniki dzəki i wi wə, wi wam kaŋyi kiŋ'waka ki ŋkpeli kiwə dzaka i ki a, “Wə, kiŋ'waka ki ŋkpeli kələ ki fəki a waiŋ wələ ma dzakaki chu wəkə kə tə gia, mih dzakaki i wə, būku i waiŋ wələ wə, wə tsəki. Kia wə bi ma fiāni l̄iə i gwu yi wə.”

²⁶ Ayaka kiŋ'waka kiwə wam bəh ŋga, chu chufi lə waiŋ wiwə i dzəh yichu wə, ka buku i gwu yi wə. Wi ka n̄o i kuku ka kiŋkpili ki mi. Si bəni bəduli yεiŋ yakadəiŋ, ka dzakaki a, “Wi kpi l̄o.”

²⁷ Jisəs ka kaŋa wi i tsεiŋ wə giŋsi wi, wi dza num i bεiŋ.

²⁸ Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ka tsə liə i dzu, bə bikə i wi i jum wə jum wə a, “Akə kəm nə wə buku si məmsi wəkə məŋ i bwili chinda wi ŋkpeli wiwə a?”

²⁹ Wi chukuli i bə a, “Fieŋ fiə fi kə i bwili ŋkainjni wi chinda wiwə kə a ntsa shəŋ. Fieŋ fidəkə chi chi məŋ i bwili.”

*Jisəs chu dzaka kəm bə kpi yə wi bi kpi
(Mat 17:22-23; Luk 9:43b-45)*

³⁰ Bə nyə fεiŋ tsə dzəh i Galili, Jisəs kəŋ kə a mi widəkə kiə di biə bə kə,

³¹ kəm wi n̄i nyaniki tsəki wi lani tsə bwa bu bə mbaŋ. Wi n̄i laniki bə a bəni bi nya lə mi wə yeli wi kə Waiŋmi i kaŋ yi bəni a bə wə wi. Bə ka bi wə

wi, ma a bi numki i kaŋ yitali wə, wi bi dza i kpi wə.

³² Si wi dzaka yakadəinj, bə nəki wəkə kiə kə gia yə wi dzakaki ayakalə, bə ka lwaki i bikə.

*Mi wimbum kə ndə a?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)*

³³ Bə dza buku i Kafanaum, i jəbi wə wi liə num i dzu wi bikə i bə a, “Mbəinj si gukuliki i dzəh a nə?”

³⁴ Bə kpichumi məŋ, kəm bə n̄i nyaniki i dzəh gukuliki a bə bə a, mi wimbum i bə kintəeŋ kə ndə a.

³⁵ Jisəs num kuku, bəŋ bə bəchi jwəfi ntsə bəfa, dzaka i bə a, “Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshinj, wi kaŋaki i dzəki gwu yi ka mi wi jum wə bəh ka mi wə wi nəmki i bəni bəchi.”

³⁶ Si wi dzaka yakadəinj, ka dzə waiŋ wi nchinj təm i bə kintəeŋ, ka chu giŋ kumi wi i tsəiŋ yi wə ka dzaka i bə a,

³⁷ “Mi wə wi dzə waiŋ wələ kəm bəh yəli wuŋ, yaka wi dzə num mih. Mi wə wi dzə mih, wi ka dzə dəkə num mih, wi dzə num mi wə wi faanj mih.”

*Mi wə wi jwəki kə wə, yaka wi təbiki lə wə
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Jən dzaka i wi a, “Mi wi lanini, buku si yεiŋ mi widəkə wi bwili bəchinda bə ȱkpeli i bəni wə i yəli wa wə, buku ka kaŋyi wi, kəm wi kəkə mi wibuku wi mbaŋ widəkə.”

³⁹ Jisəs ka chukuli i bə a, “Kiə mbəinj ki chī kə wəmaka mi. Mbəinj kī a mi wə wi fəki gia yi kaŋyini bəŋ num yəli wuŋ, wi kəkə i chu dzakaki gia yichu kəm mih.

⁴⁰ Mi kabə jwəki kə bukumbəinj, yaka wi təbiki lə bukumbəinj.

41 Mih fukuki ɳkəŋ i mbεiŋ a, na ndə wə wi nya na bwam wi mwi i mbεiŋ i mu i yeli wuŋ wə, bəh kəm tə a mbεiŋ kə bəni bə Klistus, wəmaka mi kəkə i bi laksi mmakti wi.”

*Gia yəyi kə i fə a bəni fəki chu
(Matiə 18:6-9; Luk 17:1-2)*

42 Jisəs ka chu dzaka a, “Na ndə wə wi fə a waiŋ wimu i mbaŋ wi bwa bəŋ bələ kintəəŋ bə jia shom yibə i mih fə chu, ma yi ndzəŋki a bə shû shəŋsi nəkə wimbum i məkə ki wəmaka mi wə, bə chīni shī wi i kinchwə kimbum wə.

43-44 Yi chu num a, tsəiŋ ya kabə fəki a wə fə chu, wə tāiŋ bwili tsəiŋ yiwə. Yi ndzəŋki a wə liə i nəni kə ki bi tsə kaa kə bəh tsəiŋ yimu, kəbi a wə kaŋaki tsəiŋ yichi bə num i bi ləo wə i gbuku wimbum mə, wi kəbi i bi nyumi.*

45-46 Gbu wa kabə fəki a wə fə chu, wə tāiŋ bwili gbu wiwə. Yi ndzəŋki a wə liə i nəni kə ki bi tsə kaa kə bəh gbu wimu, kəbi a wə kaŋaki gvu yichi bə num i bi ləo wə i gbuku wimbum mə.

47 Dzəkəh wa kabə fəki a wə fə chu, wə kāmbwili dzəkəh wiwə. Yi ndzəŋki a wə liə i ɳkuŋ bi Nyə wə bəh dzəkəh wimu, kəbi a wə kaŋaki dzékəh yichi, bə num i bi ləo wə i gbuku wimbum mə.

48 Di biələ kə num n'yín yə yi si kpiyi kə num feiŋ dzi bəni, gbuku wə wi si nyumi kə num feiŋ fisi bə.

49 Mbεiŋ kīki a gbuku bi kəmki mi wichi asi bə si fiaŋsi fięŋ bəh ɳkaka.

---

* **9:43-44 + Biŋwakti bikpu bidəkə kə num bə kpeinjsi fa chu kpeinjsi tə i jum wə kəm 46 a,** “Di biələ kə num n'yín yiwə chu kpiyi kə dzi bəni feiŋ, ayaka gbuku chu num feiŋ nyumi kə.”

50 Nkaka kɔ fiεŋ fi ndzəŋni, ayaka yi ka laksi njwəŋni bi bə kɔ i chu fə na dəiŋ ka yi chu fiəni njwəŋki a? Mbəiŋ numki aka nkaka yə yi njwəŋki, mbəiŋ num bəh bəni i mbəiŋni wə.”

10

*Kəm nkəj wi miŋkpəŋja
(Matiø 19:1-12; Luk 16:18)*

1 Jisəs dza feiŋ, tsə i kimbu ki tumi ki Judea wə, danj Bəkə yi Jədan ka tsə i kiwuŋ. Mbaŋ wi bəni ka chu juŋniki dzəki i wi kpəŋ, wi ka laniki bə asi wi nĩ shiki wi lani.

2 Bəfalasi dza dzə i məmsi wi, ka bikə i wi a, “Nchi bumki lə a mi kələ i kōŋŋ kpə wi a?”

3 Jisəs fiəni bikə tə i bə a, “Muses nĩ nya nchi a mbəiŋ fâki dəiŋ a?”

4 Bə chukuli a, “Muses nĩ kɔ wi bēe a mi kələ i bee kpə wi. Jəbi wə wi bee, wi nyâka kiŋwakti ki chusi a ŋgaiŋ bee wi, wi nyâ i wi.”

5 Jisəs chukuli i bə a, “Akɔ kəm kifwu kimbeinj kiləkəli ka Muses nyaka nchi wələ i mbəiŋ.

6 Ayakalə, a nĩ kɔ i kin'yisi ki mbi wə Nyɔ nĩ maa num minyuku bəh miŋkpəŋja. Si wi maa yakadəiŋ ka dzaka a,

7 ‘Akɔ kəm yələ minyuku bi bēe ba wi bəh nih wi wi chīŋni bəh kpə wi,

8 ayaka ma bə bəfa bi fiəni num i mi wimū wə.’ Ayakadəiŋ, bə bi chu num kə ka bəni bəfa, bə bi numki i mi wimū.

9 Yi kɔ a, fiεŋ fiə Nyɔ kɔ wi chīŋni lɔ, kiə mi bi mêm kə i gâli.”

10 Jəbi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nĩ kɔ dzu, bə chu bikə i wi kəm gia yiwə.

11 Wi chukuli i bə a, “Na ndə wə wi bee kpə wi ka dzə widəkə, yaka wi fə chu i kpə wi i nəki bəh minjkpaŋa widəkə.

12 Minjkpaŋa ka buku nyuwi, tsə dzə minyuku widəkə, yaka wi fə chu, i tsə nəki bəh minyuku widəkə.”

*Jisəs jia kimbəiŋsi i bwa bənchinj wə
(Matiə 19:13-15; Luk 18:15-17)*

13 Bəni n̄i dza ka dzəki bəh bwa i Jisəs a wi kəm bə a bəh kanj, bwa bu bə mbaŋ kabə kanji bə.

14 Jəbi wə Jisəs n̄i yεiŋ yakadəiŋ, shəm bəkə wi, wi dzaka i bə a, “Mbεiŋ bēe ma bwa bəwə dzəki i mi h wə, kiə mbεiŋ ki chī kə bə, kəm ɻkuŋ bi Nyə kə num i bəni ka bələ.

15 Mih fukuki ɻkuŋ i mbεiŋ a, mi wə wi ka dzə dəkə ɻkuŋ bi Nyə ka wainj wi nchiŋ wələ, wi məŋ i bi liə i bi wə.”

16 Si wi dzaka yakadəiŋ, dzə kumi bə, jiə kanj i bə wə, bəiŋsi bə.

*Jisəs bəh tii kpə
(Matiə 19:16-30; Luk 18:18-30)*

17 Jisəs dza a ngaiŋ nyə wə, mi widəkə yəkə dzə tum binyu i wi nshinj ka dzaka a, “Mi wi Lanini, wə wə wə kə mi wi ndzəŋni, già yə mi h kanjaki i fə ka mi h ni kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə kə na nə a?”

18 Jisəs chukuli i wi a, “Wə bəəŋ mi h a mi wi ndzəŋni kəm nə? Mi widəkə kəkə wə wi ndzəŋki. A kəbi a Nyə shəŋ wə wi ndzəŋki.

19 Ntə wə kiəki lə bənchi bə Nyə bə bə dzakaki a, ‘Kiə wə ki wə kə mi, kiə wə ki n̄i kə bəh kpə mi, kiə wə ki chwā kə, kiə wə ki bēenj kə nsaka wi ntəkə, kiə wə ki fə kə kimfikili, bəh wə a wə kôksi ba wa bəh nih wa?’ ”

20 Mi wiwə chukuli i Jisəs a, “Mi wi lanini, bənchi bələ bəchi kə num mih n̄ jiəki lə bə i yisi si mih n̄ kεiŋki waij wi sumi.”

21 Jisəs bwaŋ dzəkəh i wi wə lə tulululu, kəŋ wi, ka dzaka i wi a, “Fieŋ fidəkə baŋ fimu fiə wə kεiŋki i fâ. Tsə tâŋni bieŋ bia bichi biə wə kaŋaki, ma wə gâa kpə wiwə i bəni bə kifuu, ka wə bi kwati mbum num i tumi ki bieŋ wə. Wə ka fə yakadəiŋ, wə dzâ biaŋli mih.”

22 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, mi wiwə wəkə yaka shi wuuŋ wi i fuŋ, wi fiəni gwu ka tsəki num a nshεiŋ nshεiŋ, kəm wi n̄ kaŋaki lə mbum nalə.

23 Jisəs dza fiəni gwu tseŋ tali bwa bu bə mbaŋ, dzaka i bə a, “Yi ləkəki lə na bəh ŋga i bəni bə kpə i bi liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.”

24 Ndzaka wiwə fumsi bwa bu bə mbaŋ. Jisəs ka chu dzaka i bə a, “Bwa bəŋ, yi ləkəki lə na bəh ŋga i mi* i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə!

25 Yi bəniki alə i kikum i liə i dzəŋə yi nsala wə, tsə si mi wi kpə kə i liə i ŋkuŋ bi Nyə wə.”

26 Bə wəkə yaka, yi fumsi bə na bəh ŋga, bə ka dzakayiki a bə bə a, “Aka bə num yaka, ma ndə bi bəiŋ a?”

27 Jisəs fiəni tseŋ bə lə, ka dzaka i bə a, “Yələ ləkəki alə i mi wiwəm, ayakalə i Nyə gia yidəkə kəkə yə yi ləkəki i wi.”

28 Bita ka dza dzaka i Jisəs a, “Tsεiŋ, buku bee bieŋ bichi ka biəliki wə.”

29 Jisəs chukuli i wi a, “Mih fukuki ŋkəŋ i wə a, Mi kəkə wə wi bee juŋ yi, nabə bwa bə nih wi, nabə jémi yi, nabə nih wi, nabə ba wi, nabə bwa bu, nabə

---

* **10:24** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki i di białə wə a, “Mi wə wi kə wi jiə mfii bi i mbum wə...”

khə wi, a wi bee kəm mih bəh kəm ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ,

³⁰ a wi bi num wi kaŋa kə júŋ bəh bwa bə nih wi, bəh jémi yi, bəh nih wi, bəh bwa, bəh kikhə kiŋkani gbi tsə si wi n̄i kaŋaki. Ayaka bəni bi bwaŋki lə gwu tə i wi cheinj, i jəbi wi dzəni wə, wi bi kwati nəni kə ki bi tsə kaa kə.

³¹ Ayakalə, bəni bəduli bə bə kə i ninshiŋ i liə bi numki num i jum wə, bəduli bə bə kə i jum wə i liə bi numki num i ninshiŋ.”

*Jisəs chu dzaka i kiŋkani kitali wə kəm kpi yi
(Matiɔ 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ka chu dza kwa dzəh, ka yakaki tsəki i Jelusaleм wi tsə i ninshiŋ. Ayaka bwa bu bə mbaŋ num bəh ŋkaiŋyi. Bəni bə bə n̄i biəliki wi tə bá lwa. Jisəs chu dzə bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa bəh bə baka gwu wi fuku i bəgia yə yi ni num bəh wi.

³³ Wi dzaka i bə a, “Mbeinj wôkəli, bukumbəiŋ si yaka tsə i Jelusaleм, bə num i tsə nya mi wə yeli wi kə Waiŋmi i kaŋ yi bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyɔ, bə ni saka təinj nsaka wi a bə wôwi, ka bə nya i kaŋ yi tumi wə,

³⁴ ayaka bə ni təyi wi, chuhyi midzinj i gwu yi wə, bə twəiŋ wi, bə wôwi, a bi ka num i kaŋ yitali wə, wi bi dza i kpi wə.”

*Jem bəh Jən nywa biŋgbəkə bimbum i Jisəs
(Matiɔ 20:20-28)*

³⁵ Jem bəh Jən bə bə n̄i kə bwa bə Səbide, dza dzə yεiŋ Jisəs ka dzaka i wi a, “Mi wi lanini, gia yidəkə kələ yə buku nəŋki a wə fâ i buku.”

36 Wi bikə i bə a, “Mbεiŋ nəŋki a mi h fâ nə i mbεiŋ?”

37 Bə chukuli a, “Buku nəŋki a jəbi wə wə bi numki i mbum bia wə, ma buku bi num i biŋgbəkə bimbumb wə, mi widəkə i tseiŋ ya yiləkəli wə, widəkə i yi kimiəkə wə.”

38 Jisəs chukuli i bə a, “Mbεiŋ kiəki kə gia yə mbεiŋ bikəki. Mbεiŋ kələ i bi mu bwam wi ŋgəkə wə mi h bi mu, nabə i liə i ŋkaiŋni wi ŋgəkə wimbumb wə mi h bi liə yεiŋ a?”

39 Bə chukuli a, “Buku kələ i fə.” Jisəs dzaka i bə a, “Mbεiŋ kələ i mu bwam wi ŋgəkə wə mi h ni mu, bəh i liə tə i ŋkaiŋni wi ŋgəkə wimbumb wə mi h bi liə yεiŋ,

40 ayakalə i shinum i kimbu kəŋŋ ki tseiŋ yiləkəli wə nabə i yi kimiəkə wə a kəkə di biŋ i nya i mi. Di biwə kə i bəni bə, bə n̄i keiŋsi di biwə i bə.”

41 Jəbi wə kinjka ki bwa bə mbanj bə Jisəs bə jwəfi bə n̄i wəkə kəm gia yiwə bəksi təo i Jem bəh Jən.

42 Jisəs bəŋ bə bəchi, ka dzaka i bə a, “Ntə mbεiŋ kiəki lə a bəni bə bə sakaki kitumi ki bəni bədəkə si yaka num i bəni bəbə bεiŋ, bəni bəmbumb bəbə chusi ŋga bibə i bə bεiŋ a?

43 Yəmaka kaŋaki kə i numki yakadəiŋ i mbεiŋ kintəəŋ. Mi wə wi nəŋki i num mi wimbumb i mbεiŋ kintəəŋ wi kaŋaki i nūm wə wi nəmki num nəmni i mbεiŋ.

44 Mi wə wi nəŋki i num mi wi ninshin i mbεiŋ kintəəŋ, wi kaŋaki i nūmki mfa wi mi whichi.

45 Mbεiŋ kíəki a mi wə yeli wi kə Waiŋmi n̄i ka dzə dəkə a bə nəmki i wi. Wi n̄i dzə i nəmki i bəni, i nya nəni ki ka n'yεlih i yεlih bəni bəduli i kpi wə.”

*Jisəs wəli dzákəh yi Batimayus
(Matiə 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Bə nyani tsə buku i kwili wi Jeliku wə. Jəbi wə Jisəs n̄i nyəki feinj bəh bwa bu bə mbaŋ bəh mbaŋ wi bəni wimbum, kifəkə kidəkə shi num a dzə kpəŋ nywa bieinj, yəli wi num Batimayus, wainj Timayus.

⁴⁷ Jəbi wə wi si wəkə a akə Jisəs wi Nasali, wi yisi ka wamki bəh ŋga a, “Jisəs, wainj Nkuŋ Dəbit kwâsi nsheinj i mih.”

⁴⁸ Bəni bəduli dza yisi i kanyi wi dzaka a wi bāŋ. Ayakalə, wi chu fiəni wam na bəh ŋga a, “Wainj Nkuŋ Dəbit kwâsi nsheinj i mih.”

⁴⁹ Jisəs ka num, ka dzaka a bə bəəŋ wi. Bə bəəŋ kifəkə kiwə, ka dzaka i wi a, “Kāŋa shəm, dzâ bəinj, wi bəəŋki wə.”

⁵⁰ Kifəkə kiwə ka saka baa mbuŋ i gwu yi wə ləo i kuku, saka dza bəinj tsə i Jisəs wə.

⁵¹ Jisəs bikə i wi a, “Wə nəŋki a mih fê nə i wə a?” Kifəkə kiwə chukuli a, “Mi wi Lanini, mih nəŋki i yεiŋki bieinj.”

⁵² Jisəs ka dzaka i wi a, “Wə tsâ mfia. Shəm yə wə jiə i mih fə wə bənih.” Akisəkə dzákəh yi baiŋ wi ka yεiŋki bieinj, ka biäliki Jisəs i di biə wi n̄i tsəki.

11

*Bə dzə Jisəs i Jelusaləm ka ŋkuŋ
(Matiə 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ ni kəmsiki tsəki i Jelusaləm, bə keinj num kəmsi tsə i kwili wi Bətfajə bəh bi Bətani wə biə bi kəmsiki tsəki i ŋkwuŋ wi Keinj yi Əlif wə, wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədəkə bəfa,

² dzaka i bə a, “Mbεiŋ tsâ i kwili wi ninshinj wəyaka wə. Jəbi wə mbeiŋ ni liəki tsəki feiŋ akisəkə, mbeiŋ ni yeiŋ lə waiŋ njakas num bə shu, maka mi num yaka yeiŋ beiŋ, mbeiŋ shwâli dzâ bəh yi fa.

³ Mi widəkə ka bikə a mbeiŋ shwaki yi kəm nə a, mbeiŋ chukuli a Bah karjaki lə nəm bəh yi, a wi ki fiəniki dzəki lə bəh yi a liə liə.”

⁴ Bə ka nyə tsə yeiŋ yi num bə shu i fifiəŋə i dzəh kpəŋ. Ayaka bə ka shwaki.

⁵ Si bə n̄i shwaki waiŋ njakas wiwə bəni bədəkə bə bə n̄i kə feiŋ bikə i bə a, “Mbεiŋ fəki nə yaka?”

⁶ Bə ka fuku i bə gia yə Jisəs si dzaka. Bəni bəwə ka bee yi bə nyə bəh yi.

⁷ Si bə n̄i dzə bəh yi i Jisəs, jiə bəmbuŋ bəbə i njakas yiwə beiŋ, Jisəs ka yaka.

⁸ Bəni bəduli ka təkəki tsəki bəmbuŋ bəbə i dzəh, bədəkə fakayi cha yi keiŋ yi chwa, təkə tə i dzəh.

⁹ Bəni bə bə n̄i tsəki i Jisəs nshinj bəh bə bə n̄i biəliki i jum wə wili a, “Lilili, kiŋkəksı kə Nyə wə ɔɔ! Nyə ləo kimboiŋsi ki i mi wə wi dzəki i yeli wi Bah wə ɔɔ Lilili.*

¹⁰ Nyə ləo kimboiŋsi ki i ŋkuŋ bi wə tii wibuku wə Debit wə wi si dzə lə! ɔɔ, kiŋkəknı kə i Nyə wi beiŋ wə Eeee!”

¹¹ Jisəs tsə buku i Jelusaləm, liə i juŋ yi fəni yi gia wə, jəbi wə wi n̄i tseiŋ tali si gia yichi kə. Si a n̄i kə asi num i fijəbi wi ka fiəni bəh bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa tsə i Bətani.

*Jisəs linj kpεiŋ widəkə
(Matiɔ 21:18-19)*

---

* ^{11:9} Lilili wələ kə i já yi Glik wə a “Həsanna”.

12 Chəkə buku wəo Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ nyə i Bətani chu tsə i Jelusalem, ayaka dzəŋ wəo wi.

13 Wi lə dzəkəh yεiŋ kpeinj wi fig widəkə wi num nanu, kidzəni num yεiŋ nalə num bə si dzi lə mitam miwə.† Wi ka tsə buku feinj i yεiŋ a yuwidəkə ɳgaiŋ kələ kwati fiεiŋ yεiŋ i dzi. Wi ka tsə buku feinj nəki yεiŋ kə fiεiŋ yεiŋ wə, yεiŋ shəŋ a kidzəni yεiŋ, kəm a n̄i kəkə jəbi wə mitam si wum yεiŋ.

14 Wi ka dzaka i kpeinj wiwə a, “Kiə mi bi ma chu lansi dzı fiεiŋ i wə wə.” Si wi dzaka yakadəiŋ bwa bu bə mbaŋ wəkə yi.

Jisəs kəŋŋj bwili bəni bə shi i juŋ yifəniyi giayi Nyə mə

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

15 Si bə tsə buku i Jelusalem, Jisəs tsə liə i təkə wi juŋ yi fəni yi gia mə yisi ka kəŋŋjki bəni bə bə n̄i taŋniki bəh bə bə n̄i taŋki bieinj, beeŋsi bibaŋ biə bəni n̄i kwuniki kpə yεiŋ, bəh biŋgbəkə bi bəni bə bə n̄i taŋniki bibumi.

16 Wi nəki bum kə a mi kələ i giŋ fiεiŋ i tsə danjsi bəh fi i təkə wi fəni wi gia wə.

17 Wi ka laniki bə dzaka a, “Ntə bə kə bə nyaka a, Nyə dzakaki a,

‘Juŋ yiŋ kə bə bi bəŋŋki a juŋ yi tsani i mbi wichi a?’

‘Mbeinj ka fiəni yi a yi chu taa wi bəji.’”

18 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə n̄i laniki bənchi bə Nyə wəkə yi ka nəŋki dzəh i wəo wi. Bə ka lwaki wi kəm mbaŋ wi bəni n̄i wəkəliki nlani wi wəkə ndzəŋni nalə.

19 Asi fijəbi n̄i dzə, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ buku i kwili kintəəŋ.

---

† **11:13** Bə bəŋŋki kpeinj wiwə i já yi ɳkali wə a “fig”.

*Nlani wə wi bukuki i kpεiŋ wə Jisəs n̩ liŋ
(Matiø 21:20-22)*

²⁰ Si Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ n̩ buku ka ghaniki kinchəŋəchəŋə, bə yεiŋ kpεiŋ wiwə num wi kpiyi lə wichi shi buku i gaan̩ wə.

²¹ Bita ka kwaka già yə yi n̩ num, ka dzaka i Jisəs a, “Mi wi Lanini, yεiŋ kpεiŋ wə wə ni liŋ si wi kpiyi a.”

²² Jisəs chukuli i bə a, “Mbεiŋ j̩lə shəm i Nyɔ.

²³ Mih fukuki ŋkəŋ i mbεiŋ a, mi ka dzaka i ŋkwuŋ wələ a, ‘Mûku gwu ya fa tsâ gbâ i kinchwɔ kimbum wə’, Wi ka dzakaki yakadəiŋ məŋni kə yi i wi shəm, num wi bum a già yələ ŋgaiŋ dzakaki lə ni num lə, ma yi ni nûm i wi.

²⁴ Ayakadəiŋ, mih fukuki i mbεiŋ a, na finaiŋ fiεŋ fiə mbεiŋ nywaki i ntsa wə, num mbεiŋ bum a mbεiŋ ni kwati lə, ma mbεiŋ ni kwati.

²⁵ Mbεiŋ ka num i tsa, mi kaŋa mi widəkɔ i shəm, wi dâlinya wi. Mbεiŋ ka fəki yakadəiŋ ma Ba wimbεiŋ wə wi kɔ i bεiŋ ni dalinya chu bimbein̩ tə.
[

²⁶ Mbεiŋ ka baan̩ i dalinyaki chu bi bəni bədəkɔ, ma Ba wimbεiŋ wə wi kɔ bεiŋ bi ma dalinya bimbein̩ tə.] ”‡

*Bə bikə di biə ŋga bi Jisəs nyɔ
(Matiø 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ chu tsə liə i Jelusaləm. Jəbi wə wi n̩ nyaniki nnyaki i juŋ yi fəni yi già wə, bətii mfə già bəmbum bəh bəni bə bə n̩ laniki bənchi bə Nyɔ bəh bəni bə bə n̩ sakaki tumi ki Bəju nyə dzə yεiŋ wi,

‡ **11:26** Biŋwakti bikpu bidəkɔ bə n̩ yisi nyaka già yi Nyɔ yεiŋ kaŋaki kə kinjka kələ.

²⁸ bikə i wi a, “Wə dzə faiŋ ɳga biɛlə na ka wə fəki
gia yələ a? A nya ndə ɳga biwə i wə, a wə fəki gia
yiwə a?”

²⁹ Jisəs chukuli i bə a, “Mih ki bikəki lə kimbikə
kimu i mbəiŋ, mbəiŋ ka n̄i chukuli, mih ka ni fuku
i mbəiŋ mi wə wi nya ɳga a mih fəki gia yələ.

³⁰ A n̄i nya ndə ɳga i Jən na ka wi juliki bəni i bəkə
a? Bi n̄i nyə i bəiŋ ma n̄i nya mi wiwəm a? Mbəiŋ
chukuli mih!”

³¹ Bə dza ka gukuliki a bə bə a, “Bukumbəiŋ ka
chukuli a, bi n̄i nyə i bəiŋ, wi ni bikə i bukumbəiŋ
aka fə nə a bukumbəiŋ ma bum i Jən a?

³² Bukumbəiŋ ka ni chukuli a, a n̄i nya mi
wiwəm, dəiŋ na?” Bə n̄i lwaki bəni kəm bə bəchi
n̄i kə num bə bum a Jən kə na mi ntum wi Nyə.

³³ Ayakadəiŋ, bə ka chukuli i Jisəs a, “Buku kiəki
kə.” Jisəs ka dzaka i bə a, “Yaka mih tə ki fukuki kə i
mbəiŋ mi wə wi nya ɳga i mih ka mih fəki gia yələ.”

12

*Ndi kəm bəni bə mi n̄i jiə i khə
(Matiə 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Jisəs ka yisi i dzakaki i bə i bəndi wə a, “Mi
widəkə n̄i nəm khə wi mintam wə bə kəiñsiki mbih
yeiŋ, num wi ta fieli bəh mbaiŋ, chum di biə bə n̄i
dəŋki mintam miwə yeiŋ mbih buku, ka maa kibə
ki chənini feiŋ, ka jiə bəni i khə wiwə wə, ka nyə tsə i
tumi kidəkə wə. ² Jəbi wə bə n̄i kaŋaki i yisi ɳkəh dzə
kpeiŋ, tii khə wiwə ka faaŋ waiŋ wi wi nəm widəkə
i bəni bə wi n̄i jiə khə wiwə i bə a bə tsə dzə mmu
mintam.

³ Ayakalə, bə tsə kwa lə wi ka twəiŋ kəŋŋ wi bəh
kaŋ yiŋə wi nyə.

4 Ayaka mi wi khə wiwə ka chu faan̄ wain̄ wi nɔm wi widəkɔ i bɔ, wi tsə bɔ chu twεiŋ wi, wi kaŋa bali i fwu wi wə, ŋgəmsi wi.

5 Wi chu faan̄ widəkɔ, bɔ wəo wəmaka. Wi chu faan̄ bədəkɔ bəduli, bɔ twεiŋ bədəkɔ, wəoyi bədəkɔ.

6 Wi faan̄ lə, a dzə baar̄ a wimū, wəmaka num wain̄ wi wi shəm. Ayaka wi fiəni faan̄ wi i bɔ kwaka a bɔ ni tsə kəksi lə wain̄ wi ŋgaiŋ wələ.

7 Ayakalə, bəni bə nɔm bə dzaka a bɔ bɔ a, ‘Wələ kɔ ndzi kwili wi tii khə wələ, mbεiŋ dzə ma bukumbεiŋ wəo wi ka biein̄ biwə numki bibukumbεiŋ.’

8 Ayaka bɔ kwa wi, ka wəo, guku buku bəh wi yεiŋ khə.”

9 Si Jisəs dzaka yakadəiŋ, ka bikə a, “Gia yə tii khə wiwə n̄ fə kə nə? Wi ni tsə kaasi bəni bəwə, wi nya khə wiwə num i bəni bədəkɔ.

10 Mbεiŋ ka fa dəkə di biələ i Kiŋwakti ki Nyə wə a? Bə kə bə nyaka a,

Təh wə, bəni bə maani n̄ nəiŋ,
wi dzə fiəni num təh wi bu wi jun̄.

11 Yələ kɔ mfə wi Bah,
buku ka tseŋki num bəh ŋkaiŋyi.” ”

12 Bəni bəwə wəkə ndi wələ, ka kiə a Jisəs tiki num i bɔ. Bə ka nəŋki dzəh i kwa wi, ka lwa num mbaŋ wi bəni wə wi n̄ kə feiŋ. Bə ka bee wi ka nyə.

*Bə taan̄ Jisəs kəm kpə wi ləoni kiŋwakti
(Matiɔ 22:15-22; Luk 20:20-26)*

13 Kifwu ki tumi ka dza faan̄ Bəfalasi bəh bəni bədəkɔ bə mbaŋ wi ጀkuŋ Hələd a bɔ tsâ tāaŋ Jisəs i kwâ wi i ndzaka wi wə.

14 Bɔ dzə dzaka i Jisəs a, “Mi wi lanini, buku kiəki lə a wə si dzaka a ŋkəŋ, kəm wə lwaki kə dzákəh yi

mi kəŋ wəmaka kə na ndə. Wə laniki ɳkəŋ num dzəh yi Nyə. Fūku i buku a nchi bumki lə a bə lō̄ki kinjwakti i Kaysa ɳkuŋ wimbum wi Lum, ma wi bumki kə a?

¹⁵ Bukumbəiŋ lō̄ki, ma bə ma lō̄ki a?” Ayakalə, Jisəs kiə gia yə bə n̄l wεeliki bəh yi, ka chukuli a, “Mbeinj taan̄ki mih kəm nə? Mbeinj dzə bəh chwaka ki kpə mih yeinj.”

¹⁶ Bə dzə bəh wi, wi dzə, bikə i bə a, “Fwu wələ yeinj kə wi ndə a, yeli wələ num wi ndə a?” Ayaka bə chukuli a, “Akə yeli wi Kaysa ɳkuŋ wi Lum.”

¹⁷ Jisəs ka dzaka i bə a, “Mbeinj nyâki fiεŋ fiə fi kə fi Kaysa i wi, ma mbeinj nyâki fi Nyə i Nyə.” Bə wəkə yaka, gwu kpı lə bə kəm wi.

*Bə taan̄ Jisəs kəm ndzə wi miŋkpən̄ja
bəh jəbi wi ndza wi kpı*
(Matiø 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Bəsadusi bəwə nyə dzə i bikə gia i Jisəs. Bəsadusi bələ n̄l kə bəni bə bə n̄l dzaka a bəni bi fiəni dzayiki kə i kpı wə.

¹⁹ Si bə dzə yaka, dzaka a, “Mi wi lanini, Muses n̄l nyaka i bənchi i buku a,
‘Waiñnih mi ka kpı bee miŋkpən̄ja bə wi kaŋa kə waiñ,

wanih mi wiwə kaŋaki lə i nəsi kpə ɳkwu wiwə,
ka bə wi bwə bwa i yeli wi waiñnih wiwə wə.’

²⁰ Ayakadəiŋ, bwa bə mi widəkə n̄l kələ nanitaŋ, wi ninshiŋ dzə dzə miŋkpən̄ja ka kpı maka bə wi bwə waiñ.

²¹ Wi kəmsini wə nəsi miŋkpən̄ja wiwə, ayakalə ka kpı tə maka bə wi bwə waiñ. Yi bi num tali ayaka i bwə bəwə nanitaŋ bəchi, mi i bə kintəeŋ nəki bwə kə waiñ bəh miŋkpən̄ja wiwə.

22 Bə nəsi fiəli wi yaka bə bəchi, mi widəkə kəbi i bə bələ nanitaŋ wə bəh miŋkpaŋa wiwə bwə wainj. I kinjəksi wə miŋkpaŋa wiwə bəŋ kpi tə.

23 I liə si bə bəchi nanitaŋ n̄i kə bə nəsi lə miŋkpaŋa wiwə, a bi numki jəbi wə bəni dzayiki i kpi wə, ma wi bi numki kpə ndə a?"

24 Jisəs chukuli i bə a, "Mbəinj dzakaki lə mbəinj kiə alə a mbəinj kə fikpəŋ a? Mbəinj kə fikpəŋ kəm mbəinj kiəki kə gia yə bə nyaka i Kinjwakti ki Nyə wə, chu kiə kə tə ŋga bi Nyə.

25 Gia yə yi bi numki jəbi wə bəni bi dzaki i kpi wə, bənyuku bəh bəkaŋa bi chu baŋsiki kə i ndzə wi bəkaŋa wə. Bə bi numki aka bəchinda bə Nyə i bəinj.

26 Gia kəm ndza wi kpi, mbəinj ka num fa di bi Kinjwakti ki Muses kə kəm kpeinj wə wi n̄i fiiki a? Nyə n̄i dzaka i wi Muses a,

'Akə mih Nyə wi Ablaham bəh wi Ayjik bəh wi Yakəb a?'"*

27 Yi kə a Nyə kəkə Nyə wi bəŋkwu, wi kə Nyə wi bəni bəwəm. Mbəinj dzani bəh ŋga."

*Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi
(Mati 22:34-40; Luk 10:25-28)*

28 Mi widəkə wə wi n̄i laniki bənchi bə Nyə, n̄i dzə ka wəkə si Jisəs bəh bəni bəwə gukuliki, chu yeinj si wi chukuliki gia yə bə n̄i bikəki i wi i dzəh yindzəŋni wə, ayaka wi ka bikə tə i Jisəs a, "Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi kə winaiŋ a?"

29 Jisəs chukuli i wi a, "Nchi wə wi tsəki bənchi bəchi kə wələ wi dzakaki a,
'O bəni bə Islae mbəinj wôkə,

---

* **12:26** Ablaham bəh Ayjik bəh Yakəb kə bətii tii wi Bəju bə bə n̄i kpiyi na ka bə bwə Muses.

Bah Nyə wə, Nyə wibukumbəinj,
Bah Nyə wiwə kə a wimu.

30 Wə kōŋki Bah Nyə wa bəh shəm ya yichi,
nyâ gwu ya yichi,
jīə mfi bia i wi wə bichi,
nōm i wi bəh ŋga bia bichi.'

31 Nchi wə wi biəli wələ kə a,
'Wə kōŋki mi wə wi kə kəmsi i wə kpəŋ asi wə kōŋki
gwu ya.'

Nchi widəkə chu kəkə wə wi tsəki bələ."

32 Mi wə wi n̄i laniki bənchi bə Nyə dzaka i Jisəs a,
"Mi wi Lanini, wə chukuli na chəŋ. Wə dzaka num
ŋkəŋ a Nyə kə a wimu widəkə chu kəkə a kəbi a wi
shəŋ."

33 I kōŋki wi bəh shəm ya yichi, jīə mfi i wi wə bichi,
nōm i wi bəh ŋga bichi bəh i kōŋki mi wə wi kə kəmsi
i wə kpəŋ asi wə kōŋki gwu ya, yi tsəki lə na i fəki
bimfə gia bəh nyám yi waŋni bəh bimfə gia bidəkə."

34 Jisəs ka yeŋ si wi chukuli ka mi wi mfi, wi ka
dzaka i wi a, "Wə kəkə dzəh yi dəəŋ i liə ntəŋ bi Nyə
wə." I jum wə feiŋ wə, mi nəki chu məm kə i dzə
bikə gia i wi.

Kimbwili wə Nyə n̄i kaka kə waiŋ ndə
(Matiə 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Jisəs dzə ka laniki bəni i təko wi juŋ yi fəni yi
gia wə, ka dza bikə i bə a, "Bəni bə bə laniki bənchi
nyani dəiŋ na ka bə dzakaki a Kimbwili wə Nyə n̄i
kaka kə waiŋ ጀkuŋ Dəbit a?

36 Kin'waka ki Baiŋni n̄i fə lə ጀkuŋ Dəbit wələ
dzaka kəm Kimbwili wiwə dzakaki a,
'Bah Nyə n̄i dzaka i Bah wuŋ a,
wi nûm i tsəiŋ yi yiləkəli wə,

i tsâ buku jøbi wə ñgainj bi jiækí bəni bu bè bə bainkjí
wi
wi təmyi gvu yi i bə bεinj'.

³⁷ Ddebit mwi ka bəəŋki wi a Bah wi, wi chu nyani dəiŋ ka wi numki wain wi a?" Si Jisəs ni dzakaki già yiwə yakadəiŋ, mbanj wi bəni wə wi n̩ kə feiŋ, ka wəkəlikli i wi bəh kinsanlı bə wəkə ndzəŋni.

*Jisəs təyi kimfə ki bəni bə bə laniki bənchi bə Nyə
(Matiə 23:1-36; Luk 20:45-47)*

38 Asi wi n̄i laniki bəni, wi dza dzaka i b̄ a,
“Mbεiŋ t̄kniki, k̄m b̄ bəni b̄ b̄ laniki bənchi b̄
Nyɔ, b̄ k̄ŋki i nyaniki nnyaki b̄eh b̄ambuŋ b̄edəeŋ
tsə i kidi ki shi w̄, a bəni b̄niki b̄ b̄eh kin̄kɔksi.

³⁹ Chu kəŋ i numki i di bi kəknini wə i juŋ yi tsani
wə, bəh i di bi bini wə.

40 A chu num a bø bø bø laksiki biein bi bøkaŋa bæŋkwu, fwøkyi dzø biein bibø, kwayi fø bøntsø bødøeñ. Ngækø wibø bi numki na wimbum.”

*Kinya ki kpə ŋkwu
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Jissəs nyə tsə shinum i kimbu kə ki n̄i tseɪŋki
daŋsiki ki kintainjntainj ki nya kə i təkə wi juŋ yi
fəni yi gia wə,[†] ka tseɪŋki si bəni dzəki jiəki kpə i
kintainjntainj ki nya mə. Bəni bə kpə bəduli n̄i dzəki
jiəki kpə fəiŋ wi duli.

42 Kpə ŋkwu wi kifuu widəkə n̩ dza dzə, jiə bədəli
bəfa yεiŋ, wi kpεiŋ kə i fiεŋ fidəkə wə.

⁴³ Ayaka Jisəs bəəŋ bwa bu bə mbəŋ dzaka i bə a,
“Mih fukuki ɳkəŋ i mbəŋ a kpə ɳkwu wələ wi kə mi”

† **12:41** Kinya kälə n̄i dzəki di i təkə wi nintəəŋ wə bəkaŋa n̄i tsaki fein.

wi kifuu lə, wi nya tsə bəni bəchi bə bə jiəki biein i kintainjntaij kələ mə.

44 Bəni bəchi bə bə si nyaki, bə si nyaki num biŋka bibə bi kpə biə bi si jikə ka gboiyiki kuku. Ayakalə, kpaŋa wələ dzə bəh gwu yi yichi nya biein bichi biə wi kaŋaki, num a biə wi nəki yein wə.”

13

*Gia yi kaiŋni bəh gia yə yi bi numki i jəbi wi dzəni
wə*

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Jəbi wə Jisəs n̄ buku dzə i juŋ yi fəni gia mə, wain wi mbaŋ widəkə dzə ka kaiŋyiki i wi a, “Mi wi Lanini tsēin kitəh kimbum kələ bə maa juŋ yələ yein. Akə na mmaa wi juŋ wi ndzəŋni lə!”

2 Jisəs chukuli i wi a, “Mbein yein alə nkaiŋni wi maani wimbum wələ a? Təh wimu bi baan kə i widəkə bein maka bə baka təkə wi i kuku.”

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Jəbi wə Jisəs n̄ tsə shinum i N̄kwuŋ wi Kεiŋ yi ɔlif wə i kimbu kə ki tsεiŋki daŋsiki juŋ yi fəni yi gia, i fein wə Bita bəh Jem bə Jən bəh Andulu tsə a bə bə ka bikə i wi a,

4 “Fûku buku jəbi wə gia yələ yichi bi numki, bəh binchəsi biə bi chusiki a jəbi wi gia yələ yichi si num a kpein.”

5 Jisəs yisi i dzakaki i bə a, “Mbein təkniki ka mi bi ma fwôkyi mbein a mbein ndzani dzəh.

6 Bəni bəduli bi dzə lə dzə yeli wuŋ kəŋ i ninshiŋ, mi dzaka a, ‘Akə mih wiwə.*’ Jəbi wə bə bi fəki

* **13:6** “...Mi wiwə.” Bi dzakaki yaka a num kəm Kimbwili wə Nyō n̄ kaka. Bə bi fəki yaka i fwôkyi bəni bəduli ka bə ndzani dzəh.

yakadəiŋ ka fwəkyiki bəni bəduli.

⁷ Jəbi wə mbəiŋ bi wəkəki a bə tumki jum, chu wəkə tə gia kəm jum, kiə shəm bi ma tâiŋyiki mi. Yələ kə gia yə yi kaŋaki i bi num. Ayakalə, kiŋgəksi keiŋ ki dzə kə.

⁸ Tumi bi tumki lə jum bəh kidəkə, ayaka ntəŋ widəkə tum jum bəh widəkə. Nshwainj bi nəŋniki i di di wə, dzəŋ tə bi numki. Yəmaka gia bi numki aka ləli bi minjkpaŋa wə wi yisi i nəmki.

⁹ Mbəiŋ kaŋaki i tōkniki. Mbəiŋ kłəki a bə bi nya daŋsi lə mbəiŋ i kaŋ yi bəni bə bə sakaki bənsaka. Bə bi twəiŋki lə mbəiŋ i juŋ yi tsani wə. Mbəiŋ bi numyiki lə i bəni bə bə sakaki tumi nshinj, bəh i bəŋkuŋ nshinj kəm mih, i beeŋ nsaka wuŋ.

¹⁰ Ayakalə, bə kaŋaki i bi yisi fuku ntum wi ndzəŋni wi Nyə i kitumi kichi wə.

¹¹ Jəbi wə bə bi kwayi mbəiŋ i tsə nya i juŋ yi nsaka wə, kiə fwu bi ma bəkə mbəiŋ a mbəiŋ ni tsə dzaka a nə a. Jəbi wə mbəiŋ tsə, mbəiŋ ka dzakaki shəŋ a gia yə yi bukuki dzəki i shəm yimbəiŋ wə i jəbi wiwə wə, kəm ndzaka wiwə bi numki kə wimbəiŋ. A bi nyaki Kɪŋ'waka ki Baiŋni ndzaka i dzaka kimbeiŋ wə.

¹² Mi bi dza dza lə wainnih wi nya a bə wəə, tii wainj dzə wainj wi nya a bə wəə. Bwa bi dza lə bwəŋ gvu i bətii bəbə bəh bənih bəbə cheiŋ, fə bə wəayi bə.

¹³ Bəni bəchi bi baiŋŋki lə mbəiŋ kəm yeli wuŋ. Ayakalə, mi wə wi bi kaŋaki shəm i tsə buku i kiŋgəksi wə akə wə wi bi bəiŋki.

*Kəm gia yi gumini yə yi bi numki
(Matiə 24:15-28; Luk 21:20-24)*

14 (Mi wə wi faaki kiŋwakti kələ wôkə ndzəŋ,) jəbi wə mbeinj bi yeŋki gia yi gumini yə yi kə i bəkəli di num yi dzə num i juŋ yi fəni yi gia wə, bəni bə bə kə i Judea bi gēŋ yâka i ŋkwúŋ wə.

15 Mi wə wi kə i fwu wi juŋ bəinj wi bi ma chu shí ũlə i dzu a ŋgainj dzôki fieŋ fidəkə.

16 Mi wə wi kə i khə wi bi ma chu fləni kwê a ŋgainj tsâ dzâ mbuŋ wi.

17 Ngəkə wimbum bi numki wi bəkaŋa bə bə bi numki bəh kitɔ̄, bəh bə bə masiki bwa.

18 Mbeinj tsâki a kiə gia yiwə bi ma nûm i jəbi wi fiəkə yiləkəli wə.

19 Bəni bi yeŋki lə bəŋgəkə i chəkə biwə wə, maka wəmaka ŋkaiŋni wi ngəkə num num na i yisi si Nyɔ n̄i maa mbi wələ bəh i dzə buku bidainj. Ayaka wəmaka ŋkaiŋni wi ngəkə kəbi i bi chu num.

20 Ayaka asi məŋ a Bah gaali kaŋ yi bəŋgəkə yiwə, ma na mi wimu bi bəinj kə i kaŋ yiwə wə. Ayakalə, a akə kəm bəni bu bə wi n̄i sabi jiə, yi fə wi gaali kaŋa yiwə.

21 Mi ka bi dzaka i mbeinj i kaŋ yiwə wə a ‘Tsēŋ, Kimbwili wə Nyɔ n̄i kaka a bə wi lə fa!’ Yudəkə a, ‘Mbeinj tsēŋ bə wi yaka fi!’ Kiə mbeinj bi ma bûm.

22 Mbeinj kîəki a bəni bi dzə lə nyi ntəkə a bə kə bəmbwili bə Nyɔ n̄i kaka, bədəkə dzaka a bə kə bəni bə ntum bə Nyɔ, bə bi fəki bənchəsi bə bə chusiki ŋga bibə, fə təgia yi dzaka ki wəmni, məmsi i fwəkyi bəni bə Nyɔ kə wi sabibwili bə ka jiə a bə dali dzəh.

23 Mbeinj tsēŋ, mih fuku lə gia yələ yichi i mbeinj jəbi kεiŋ.

Si yi bi numki i jəbi wə mi wə yeli wi kə Waiŋmi bi

*fieni dzəki**(Matiø 24:29-31; Luk 21:25-28)*

24 A bi numki i kaŋ yiwɔ wə num bəŋgəkə bəwɔ tsə, wəŋ bi dza jiki num jini, fiəŋŋ bi ma chu bainki tə,

25 bijəŋ bi gbɔyiki i bεiŋ, bieŋŋ bichi biə bi kaŋaki ŋga i bεiŋ bi nəŋniki.

26 Ayakadəinj, bəni bi yεiŋ si mi wə yεli wi kə Waiŋmi si wi shiki dzəki i bikwu wə kaŋa ŋga bimbum bəh kiŋkəknii.

27 Ma wi bi ka chiŋsi bəchinda bu bə tsə i bimbu bi mbi binaa wə i di biə nshwainj gəksiki bəh biə bəoli gəksiki, a bə dzə juŋni bəni bu bə wi kə wi sabibwili lɔ.

(Matiø 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Mbεiŋ lāni dzəŋgia i kpeŋŋ wi fidəinj wə. Jəbi wə cha yiwɔ yisi i nyaki mwi, bwili bindzəni, mbεiŋ ka kiəki a nyum kwuni lɔ gwu.

29 Yi kə a liŋ, i jəbi wə mbεiŋ bi yεiŋki gia yələ dzə di, mbεiŋ ka kiəki a jəbi si num a kaŋ.†

30 Mih fukuki ŋkəŋ i mbεiŋ a ŋgəkə wi liə wələ bi tsə kaa kə maka gia yələ yichi num.

31 Bəɔli bəh nshwainj bi tsə kaa lə, ayakalə gia yinj kəbi i bi lansi nəŋnii.

(Matiø 24:36-44)

32 Ayakalə, mi widəkə kəkə wə wi kiəki chəkə biwɔ nabə jəbi wiwɔ. Na bəchinda bə Nyɔ bə i bεiŋ nabə Wainj Nyɔ tə kiəki kə. A kiəki a Ba, wi mbəŋ.

33 Ayakadəinj, mbεiŋ təkniki chu wəkəli kəm mbεiŋ kiəki kə jəbi wə wi bi dzəki,‡

† **13:29** Yuwidəkə a, “Wi si num kəmsi dzə a dzaka kifiəŋŋ wə.”

‡ **13:33** Biŋwakti bikpu bədəkə kə kpeŋŋ fa a, “Ntsâ”.

34 yi kə aka mi wə wi tsəki nyani, jəbi wə wi ni nyəki, wi bee kwili wi i kaŋ yi bwa bu bə nəm, na ndə bəh chəkə bi bi nəm, na ndə bəh chəkə bi bi nəm, ka dzaka i mi wə wi chəniki dzaka ki mbaiŋ a wi bāaŋ chāniki bindzəŋ.

35 Ayakadəinj, mbeinj nūmki bəh ŋkeiŋsi wi gwu, kəm mbeinj kiəki kə jəbi wə tikwili wiwə bi fiəni dzəki. Yudəkə a bi numki i fijəbi, yudəkə nchəkə kintəəŋ, yudəkə i jəbi wə kwəkə ki ninshiŋ təŋki, yudəkə kinchəŋjəchəŋjə.

36 Kiə wi bi ma təkəli tumbuku wi yeinj mbeinj nə wə.

37 Ayaka gia yə mi h dzakaki i mbeinj fa mi h dzakaki yi i mi wichi tə a, ‘Mi wichi nūmki bəh kinchəni.’”

14

Bəni jiə ja i kwa wəə Jisəs

(Matiə 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 A n̄i baanj a kaŋ yifa ka bə liə i Dzini bi Ntsədaŋ bəh bi Bleđ wə bə ka jiə dəkə dzəaŋ yeinj. Bətii mfəgia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə Nyɔ ka nəŋki dzəh yi wəlini yə bə ni kwa Jisəs yeinj i wəə.

2 Bə jiə ja a bə bə a, “Kiə bukumbeinj ki mōm kə gia yələ i jəbi wə bə fəki Dzini biələ yeinj, kəm bukumbeinj ka məm yi, ma yi ni dzə bəh ŋgəkə i bəni kintəəŋ.”

Miŋkpəŋa widəkə fiaŋsi Jisəs bəh fiaŋsi bi tsəŋə yindzəŋni

(Matiə 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Jəbi wə Jisəs n̄i kə i Bətani, i kwili wi Samən wə wi n̄i yisi kə mi wi kumyini, bə n̄i kə feinj bə dici wə, miŋkpəŋa widəkə dza liə dzə bəh finsəkə fi fiaŋsi

fidəkə* a num bi tsəŋə yindzəŋni. Fiaŋsi biwə n̩ k̩
bi kp̩ wi ləkəli, num b̩ kεiŋsi a b̩əh nad shəŋ. Si wi
liə, ka bwinj dzaka ki finsək̩ fiwə shuku fiaŋsi biwə
i fwu wi Jisəs wə. ⁴ Bəni bədək̩ b̩ b̩ n̩ k̩ feiŋ yisi i
shwiŋyiki dzakayi a, “Wi bəkəliki fiaŋsi biələ kilələ
kəm nə lə?

⁵ Num b̩ si k̩ taŋni fiaŋsi biwə i kp̩ wə wi
tsə bənchuku gi yitali, i nyaki kp̩ wiwə i bəni b̩
kifuu.” Bə b̩ yəli i wi.

⁶ Ayakalə, Jisəs dzaka i b̩ a, “Mbəiŋ b̩ē wi məŋ.
Mbəiŋ nyaki ŋgək̩ i wi kəm nə? Wi f̩ num gia
yindzəŋni i mih.

⁷ Mbəiŋ kiə a bəni b̩ kifuu k̩ b̩əh mbəiŋ jəbi
wichi. Mbəiŋ num i gamtiki b̩ i na winaiŋ jəbi
wə mbəiŋ kəŋki. Ayakalə, i mih, mih ni numki k̩
bukumbəiŋ jəbi wichi.

⁸ Kpaŋa wələ f̩ gia yə wi si k̩ i f̩. Wi shukuyi
fiaŋsi biələ i mih wələ kεiŋsi num gwu yinj jəbi kεiŋ,
si b̩ b̩ bi ləəki mih.

⁹ Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a, na faiŋ b̩ bi fukuki
ntum wi ndzəŋni wələ i mbi wichi wə, gia yələ
minkpaŋa wələ f̩ b̩ bi fukuki yi, b̩ kwaka wi.”

Judas tsə taŋni Jisəs
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Judas Iskaliŋt wə wi n̩ k̩ mi i mbaŋ wi bwa b̩
Jisəs b̩ jwəfi ntsə bəfa, ka nyə tsə yεiŋ bətii mfə gia
bəmbum taŋni Jisəs i b̩.

¹¹ Jəbi wə b̩ n̩ wək̩ yaka b̩ laŋ nalə, ka kaka wi
a b̩ ni nya lə wi b̩əh kp̩. Wi yisi i nəŋki dzəh yə wi
ni nya Jisəs yεiŋ i b̩ kaŋ.

* ^{14:3} Finsək̩ fiələ k̩ num b̩ n̩ kεiŋsi b̩əh bitəh bidək̩ b̩iə b̩əŋki
i já yi Glik wə a, “alabaster”.

*Jisəs bə bwa bu dzi bieŋ bi dzini bi gəksini
(Matiɔ 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jon 13:21-30)*

12 A dzə num i chəkə bi ninshiŋ i Dzini bi Bləd wə bə ka jiə dəkə dzəɔŋ yεiŋ, biə bə si kum waiŋ jaka i Dzini bi Ntsədaŋ biwə wə. I fεiŋ wə bwa bə Jisəs bə mbaŋ bikə i wi a, “Wə nəŋki a buku tsə kεiŋsi faiŋ di biə bə ni dzi Dzini bi Ntsədaŋ yεiŋ a?”

13 Wi ka faaŋ bwa bu bə mbaŋ bədəkə bəfa, dzaka i bə a, “Mbeŋ l̄iə tsâ i kwili wə, mbeŋ ni baŋsi lə bə mi num wi bəkə kpəŋə wi mwi, mbeŋ b̄iəlī wi.

14 Jəbi wə wi ni tsə liə, juŋ yə wi liə yεiŋ, mbeŋ dzâka i tii juŋ wiwə a, Mi wi Lanini bikəki a lum wi juŋ yi bəni bə dzəni kə faiŋ ka bə bwa bu bə mbaŋ num dzi Dzini bi Ntsədaŋ yεiŋ a?

15 Wi ka ni chusi lum wimbum i juŋ yi bεiŋ wə num bə kεiŋsi jiə, yi wəkəli a wəkəlini, mbeŋ liə kεiŋsi bieŋ bidzini yεiŋ.”

16 Bwa bu bə mbaŋ bə ka nyə tsə i kwili kintəəŋ, tsə yεiŋ bieŋ bichi num a liŋ asi Jisəs si dzaka i bə. Bə ka kεiŋsi bieŋ bi Dzini bi Ntsədaŋ fεiŋ.

17 A dzə num i fijəbi, Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə bəfa juŋni fεiŋ.

18 Jəbi wə bə n̄i num kuku ka dziki, Jisəs yisi i dzakaki i bə a, “Mih fukuki ŋkəŋ i mbeŋ a, mi widəkə i mbeŋ kintəəŋ ni taŋni lə mih, mi wiwə kələ fa wi dzi buku wi.”

19 Si bə wəkə yakadəiŋ, ka numki a nshεiŋ nshεiŋ, bə bá bikə i wi a wimu wimu a, “Akə mih ma?”

20 Wi chukuli i bə a, “Akə a mi i mbeŋ bələ jwəfi ntsə bəfa kintəəŋ a num wə buku wi ni chiŋni n'yəkə bləd i tasa mə.

²¹ Mi wə yəli wi kə Wainjmi kanjaki i bi nyê asi bə n̄i nyaka kəm wi. Ayakalə, ŋgækə wimbum kə i mi wə wi taŋni mi wə yəli wi kə Wainjmi. Yi n̄i ndzəŋki a bə ma bwə wəmaka mi.”

Jisəs bə bwa bu dzi kichiŋni
(Matiə 26:26-30; Luk 22:14-20)

²² Asi bə n̄i dziki, Jisəs dza dzə bləd, nya kiyəŋni i Nyə, gbeyi, nya i bwa bu bə mbaŋ ka dzaka i bə a, “Mbəiŋ k̄, a fa kə gwu yin.”

²³ Wi ka dzə tə bwam, nya kiyəŋni i Nyə, ka nya bwam wiwə bə bəchi mu fiəli.

²⁴ Wi ka dzaka i bə a, “Mələ kə mwa məŋŋi mə Nyə dzi miŋkaiŋ bəh mə, mə shuku buku kəm bəni bəduli.

²⁵ Mih fukuki ŋkəŋ i mbəiŋ a, mihi ni chu mu kə mbih mi kpεiŋ wi laani wələ i tsə buku i chəkə biə mihi bi muki mə mimfian i kintəŋ ki ntəŋ bi Nyə wə.”

²⁶ Jəbi wə Jisəs bəh bwa bu bə mbaŋ kaasi, bə yəeŋ njaŋ wi kəksini, buku ka yaka tsə i ŋkwuŋ wi Keiŋ yi ɔrif wə.

Jisəs dzaka a Bita bi məŋni lə ŋgaiŋ
(Matiə 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Jisəs ka dzaka i bə a, “Mbəiŋ bəchi ni fiəni gəiŋ chu lə i jum wə kəm gia yə yi ni num bəh mihi. Yi num asi bə nyaka a, Nyə dzakaki a,

‘Mih ni wə lə ntəknī shwāŋ ma shwāŋ yiwə ni gaali.’

²⁸ Ayakalə, jəbi wə Nyə bi dzasi mihi i kpi wə, mihi bi tsə i mbəiŋ nshin i Galili.”

²⁹ Bita chukuli i wi a, “Kəŋ Bəni bəchi gεiŋ chu i jum wə, mihi kəkə ni məm i fiəni.”

30 Jisəs fiəni chukuli i wi a, “Mih fukuki ηkəŋ i wə a, daiŋ nchəkə, na ka kwəkə ni tɔŋki kinjani kifa, num wə məŋni lə mih kinjani kitali.”

31 Bita baan a dzakaki a dzakani a, “Kəŋ mih ni numki i kpi buku wə, mih kəkə i ni lansi nəiŋ wə.” Si wi dzaka yaka, bədəkə bə bəchi bəŋ dzaka ayaka tə.

Jisəs tsa i Gesemane

(*Matiə 26:36-46; Luk 22:39-46*)

32 Bə dza tsə sə i di bidəkə wə, bə ni bəŋki a Gesemane, Jisəs ka dzaka i bwa bu bə mbaŋ a, “Mbəiŋ sh̄inumyi fa, mih kini tsə tsa.”

33 Wi ka dzə Bita bəh Jəm bəh Jən, bəh bə tsə sə feiŋ. Wi dza ka kwakaki gia yiwə yi fumsi wi, shəm yi nya ŋgəkə i wi.

34 Wi ka dzaka i bə a, “Shəm yiŋ kə a bəh nshəiŋ nshəiŋ nalə na ka mih kpi num kpini. Mbəiŋ bâŋ a fa bukumbəiŋ wôkəliki.”

35 Si wi dzaka yakadəiŋ, ka kini tsə i ninshiŋ, gbə i kuku, bá tsa a, dzəh kabə num wə fə ma jəbi wi ŋgəkə wələ tsə danſi wi.

36 Wi ka tsa a, “Abba,[†] Ba wuŋ, gia yichi bəniki lə i wə i fə. Dzâ bwili bwam wi ŋgəkə wələ i mih wə. Ayakalə, ma yi num asi wə kəŋki. Kəbi si mih kəŋki.”

37 Wi fiəni dzə buku i bə wə, ka ti bə nə wə. Wi bikə i Samən a, “Yi kə a mbəiŋ kəkə i num bəiŋ bəh mih i tsə buku i mbiəŋe wimu wə a?

38 Mbəiŋ tsâŋəki, mbəiŋ tsâ a kiə kiməmsi ki dzə kə i mbəiŋ wə. Yi kə ŋkəŋ a shəm kəŋki lə, ayakalə nyam yi gwu bəhyi.”

---

† **14:36** Abba wələ kə i já yi Alamiak wə a ba wuŋ.

39 Si wi dzaka yakadəinj chu fiəni tsə i tsa, ka tsaki a gia yə wi si yisi tsa.

40 Si wi ni fiəni dzə, ka chu ti bwa bu bə mbaŋ nə wə kəm kinu n̄ kə i dzákəh yibə wə nalə. Ayaka bə nəki kiə kə gia yə bə kə i chukuli.

41 Wi chu fiəni dzə i kinjani kitali wə, bikə i bə a, “Mbəinj keiŋki mbəinj nə a nəni waka fimbəinj a? Yi dzə kpeinj i liə. Jəbi wiwə dzə kpeinj. Bə kə bə taŋni lə mi wə yeli wi kə Wainjmi i kaŋ yi bəni bəchu wə.

42 Mbəinj dzâ bəinj bukumbəinj tsâki. Mbəinj tsēinj, mi wə wi taŋni mih bə wi yaka wi dzə.”

Bə kwa Jisəs

(*Matiɔ 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12*)

43 Asi Jisəs n̄ kəiŋki wi dzaka, akisəkə Judas wə wi n̄ kə mi i mbaŋ wi bwa bə Jisəs bə jwəfi ntsə bəfa dzə tumbuku. Wi ni dzəki bəh mbaŋ wi bəni bə kaŋa bənywə bəh bibəkə, num a faanj bətii mfəgia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bəh bəni bə bə sakaki tumi.

44 A n̄ kə num mi wə wi taŋni Jisəs, tsə kəiŋsi lə kinchəsi bəh bəni bəwə ka dzaka a, “Mi wə mih ni bəni, mih maŋni yaŋyi, akə wi mbəinj ni kwâ, mbəinj tâkniki ka wi ma gēinj.”

45 Si Judas dzaka yaka, akisəkə ka nyə tsə i Jisəs wə, bəni wi a, “Mi wi Lanini.” Si wi bəni yaka, bá maŋni wi yaŋyi.

46 Bəni bəwə ka kwa kaŋa Jisəs.

47 Mi widəkə wə wi n̄ kə bəh Jisəs ka guku baa nywə wi jum, gba chwiŋ təiŋ kintuni ki mfa wi fwu wi bətii mfəgia yeinj, ki təiŋ.

48 Jisəs bikə i bəni bəwə a, “Mbəinj dzə i kwa mihi ka dzəki bəh bənywə tasi bəh bibəkə ka mbəinj dzəki i kwa num ji a?

49 Mih n̄i shi kə bəh mbəinj chəksi chəksi i juŋ yi fəni yi gia mə, lani bəni, mbəinj na dzə kwa mihi. Ayakalə, yələ num lə ka gia yə bə n̄i nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə ni dzə kpeinj.”

50 Bwa bə Jisəs bə mbaŋ bəchi səiŋ bee wi feiŋ ka gəiŋ bəchi.

51 Ayaka wainj sumi widəkə bá biəli wi, maka wi ləh fięŋ fidəkə i gwu yi wə, a num shəŋ a tseiŋ yi mbuŋ i gwu yi wə. Bə tsə i kwa tə wi,

52 Wi shwa bee tsə mbuŋ wiwə, ka yəkə gəiŋ bəh chwəŋ kiyəe.

Bə sakə nsaka wi Jisəs

(Matiə 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jən 18:13-14,19-24)

53 Bə ka dzə Jisəs, tsə bəh wi i fwu wi bətii mfə gia wə. Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi bəh bəni bə bə laniki bənchi bə juŋni feiŋ.

54 Bə nyə bəh Jisəs, Bita biəli i jum wə i dzəh yi dəəŋ. Wi tsə buku na i təkə wi fwu wi bətii mfə gia wə, ka shinum bəh bəni bə bə n̄i chəniki kwili wiwə ka jəkəki gbuku.

55 I feiŋ wə bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bəchi bə bə sakaki bənsaka bá nəŋ gia yə bə ki jiəki i Jisəs funj, ka bə ni wə wi. Ayakalə, bə nəki kwati kə gia yidəkə.

56 Bəni bəduli ka beeŋki nsaka wi ntəkə i jum wə kəm Jisəs. Ayakalə, bəndzaka bəbə n̄i kə chi chi bə na kwati dzəh yə bə kə i wə wi.

57 Bəni bədəkə dza numbəiŋ, ka beeŋki nsaka wi ntəkə i wi fuŋ dzaka a,

58 “Buku ni wəkə wi dzaka a ŋgaiŋ ni shakyi ləjuŋ yi fəni yi gia yələ mi wiwəm maa, ma ŋgaiŋ dzə kaŋ yitali i fiəni maa yə aka maa dəkə mi wiwəm.”

59 Na si bə n̄i dzakaki yakadəiŋ, bəndzaka bəbə n̄i kə chi chi bə na kwati dzəh yə bə kə i wə wi.

60 Fwu wi bətii mfə gia wiwə ka dza numbəiŋ i bə nshin, ka bikə i Jisəs a, “Yaka wə kaŋaki kə gia i chukuli i gia yə bəni bələ dzakaki kəm wə a?”

61 Ayakalə, Jisəs kpichumi məŋ, nəki chukuli kə. Fwu wi bətii mfə gia wiwə chu bikə i Jisəs a, “Akə wə Kimbwili wə Nyə n̄i kaka, Wainj Nyə wə bə kəksiki a?”

62 Jisəs chukuli a, “Akə mih. Mbeinj ni yeinj lə mi wə yəli wi kə Wainjmi num wi shinum i tsəinj yiləkəli yi Wi wə wi kaŋaki Nga, mbeinj chu fiəni yeinj si wi shiki dzəki i beinj i bikwu wə.”

63 I fəiŋ wə fwu wi bətii mfə gia wəkə yaka, ka tanji bəmbuŋ i gwu yi wə,‡ bikə a, “Bukumbeinj nəŋki i chu wəkə a nə, num wi dzaka kaasi lə gia yichi a?

64 Mbeinj wəkə alə si wi dzəki di bi Nyə a? Mbeinj dzaka yimbəinj a nə?” Bəni bəchi təinj a wi kə mi ka bə wə num wəoni.

65 Bəni bədəkə yisi i chuhyiki mindzəŋ i Jisəs wə, kaŋa banj dzékəh yi, ka twəiŋki wi bikə i wi a, fuku mi wə wi twəiŋ wə, “Fuku la ntum wi Nyə wa wə i liə.” Bəni bə jum yisi i nyiksiki Jisəs twəiŋ.

---

‡ **14:63** Wi ni tanji bəmbuŋ i gwu yi wə, kəm gia yiwə n̄i ləki lə wi.

Bita məŋni Jisəs

(*Matiɔ 26:69-75; Luk 22:56-62; Jən 18:15-18,25-27*)

⁶⁶ Si Bita n̄i k̄o num wi num i kimbu ki dzəshi ki t̄k̄o wə, wainkpaŋni widək̄o wə wi n̄i nəmki i kwili wi tii mfə gia wə, dza kəmsi dzə i Bita wə.

⁶⁷ Si wi yεiŋ Bita wi jəkəki gburku, wi tsεiŋ wi lə tulululu, ka dzaka a, “Wə tə si kələ mbεiŋ bəh Jisəs wi Nasali wəyaka.”

⁶⁸ Bita nəiŋ, ka dzaka a, “Mih kiəki k̄e gia yə wə dzakaki yaka. Mih kiəki k̄e.” Si wi dzaka yakadəiŋ, nyə fεiŋ ka tsə i dzaka ki mbaiŋ wə, kwək̄o ka təŋ. §

⁶⁹ Jəbi wə wainkpaŋni wə n̄i chu yεiŋ wi, dzaka i bəni bə bə ni numyi fεiŋ a, “Mi wələ k̄o mi i bə wə.”

⁷⁰ Bita chu nəiŋ. A i jəbi wi twəsi wə, bəni bə bə ni numyi fεiŋ bə chu dzaka i Bita a, “I yi ɳkəŋ wə akə mbεiŋ bə, kəm wə k̄o tə mi wi Galili.”

⁷¹ Bita ka kaiŋ, bəəŋ num ləiŋ i fwu wi wə i dzaka a, “Mih kiəki k̄e mi wə mbεiŋ dzaka kəm wi.”

⁷² Akisəkə kwək̄o chu təŋ i kinjani kifa wə. Si wi wək̄o yaka ka kwaka ndzaka wə Jisəs n̄i dzaka i wi a, “Ka kwək̄o ni təŋki i kinjani kifa wə, a ni numki num wə nəiŋ lə mih i kinjani kitali wə.” I fεiŋ wə, wi gbə mindəm ka dəki.

15*Jisəs i Baylε nshij*

(*Matiɔ 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jən 18:28-38*)

¹ Asi biŋ n̄i bainki dzəki, bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə sakaki tumi bəh bəni bə bə laniki bənchi, bəh kansi wichi shinum ka jiə kimfasi,

---

§ **14:68** Biŋwakti bikpu bidək̄o kaŋaki k̄e ndzaka wələ a, “Kwək̄o ka təŋ.”

kanja Jisəs, dzə wi tsə nya i kaŋ yi Baylə Gəmna wi Lum.

² Baylə bikə i Jisəs a, “Akə wə Nkuŋ wi Bəju a?” Jisəs chukuli i wi a, “Yi kə asi wə dzaka.”

³ Bətii mfə gia bəmbum ka yisi i jiəki gia i Jisəs fuŋ yiduli.

⁴ Ayakadəinj, Baylə chu bikə i Jisəs a, “Wə kanjaki kə gia i chukuli a? Wə wəkə alə gia yə bə jiəki i wə fuŋ a?”

⁵ Ayakalə, Jisəs na chu chukuli wi. Baylə num bəh ɻkaŋyi.

(*Matiə 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16*)

⁶ A n̄i dzəki numki i jəbi wi Dzini bi Ntsədaŋ biələ wə, Baylə bwili mi wi juŋ yi nsəŋ wimu wə Bəju tsa a wi bwili.

⁷ A n̄i kə i jəbi wiwə wə, mi widəkə num i juŋ yi nsəŋ mə yeli wi num a Balabas, wi n̄i kə i mbaŋ wi bəni bə bə n̄i kə i juŋ yi nsəŋ mə, num bə n̄i yisi ndani i tumi wə wəoyi bəni.

⁸ Mbaŋ wi bəni dzə yisi i bikəki a Baylə fâ asi wi n̄i fəki wi fə i bə.

⁹ Baylə ka bikə i bə a, “Mbeinj nəŋki a mih bwili num ɻkuŋ wi Bəju wələ a?”

¹⁰ Wi n̄i bikəki yaka kəm wi n̄i kə wi kiə a bətii mfə gia bəmbum nya Jisəs i kanj yi wə kəm bə ni chiniki kindəŋ bəh wi.

¹¹ Ayakalə, bətii mfə gia bəmbum nyini mbaŋ wi bəni a bə dzaka a wi bwili num Balabas.

¹² Baylə chu bikə i bə a, “Ayakadəinj, mih ki fəki dəinj bəh mi wələ mbeinj bəəŋki a ɻkuŋ wi Bəju a?”

¹³ Bə ka wam na bəh ɻga a, “Bə bâŋŋ wi i kintasi wə.”

¹⁴ Baylə bikə i bə a, “Bə bâŋŋ wi kəm nə? Gia

yichu yə wi fə kə nə?” Ayakalə, bə ka chu wili tsə a ninshinj a, “Bə bâŋŋ wi i kintasi wə.”

¹⁵ Ayakadəiŋ, Bayle ka bwili yatəkə Balabas kəm wi n̄i nəŋki i fə a mbaŋ wi bəni kəŋki ŋgaiŋ. Wi dzaka a bə twēiŋ Jisəs, ma bə tsə bâŋŋ i kintasi wə.

*Bəni bə jum bə Bayle ka nyiksiki Jisəs
(Matiɔ 27:27-31; Jən 19:2-3)*

¹⁶ Bəni bə jum bə Bayle ka dzə Jisəs liə bəh wi i ntəŋ wə bə n̄i bəəŋki a Blitəlium. Si bə liə, ka bəəŋ juŋni mbaŋ wi bəni bə jum bəchi.

¹⁷ Ayaka bə ka dzə mbuŋ wi bəŋkuŋ tum i wi wə, chu bwaŋ kifə ki bəŋkuŋ num bə bwaŋyi bəbwaŋyi yεiŋ ka bwaŋ i wi fuŋ.

¹⁸ Bə yisi ka beeŋki wi dzaka a, “Mbəe jum yi bəkəli. N̄kuŋ wi Bəju.”

¹⁹ Si bə fə yakadəiŋ ka twəiŋki wi bəh bəmbəŋ i fwu wə, chuhyi midziŋ i gwu yi wə, dzə tum binyu i wi nshinj, beŋŋ wi.

²⁰ Si bə n̄i nyiksi kaasi wi yaka, ka fiəni babwili mbuŋ wi ŋkuŋ wə i gwu yi wə, fiəni dzə ləh num bəmbuŋ bu i gwu yi wə, ka dzə tsə bəh wi baŋŋ i kintasi wə.

*Bə baŋŋ Jisəs i kintasi wə
(Matiɔ 27:32-44; Luk 23:26-43; Jən 19:17-27)*

²¹ Jəbi wə bə n̄i tsəki bəh wi, mi widəkə baŋsi bəh bə wi kwə i chwa yəli num Samən, a num mi wi Səlin. Wi num tii Aleksanda bəh Lufus. Ayaka bə ka kanji wi a wi ḡiŋ kintasi ki Jisəs.

²² Bə tsə buku bəh Jisəs i di biə bə n̄i bəəŋki a Gəlgəta, (Ayaka yəli wələ kə a di bi N̄kuŋu Kifwu),

23 bə ka nya mbih* i wi a wi mu num bə chwali bəh tsa yidəkə bə n̄i bəəŋki a mæel. Ayaka Jisəs nəki mu kə.

24 Bə ka baŋŋ wi i kintasi wə. Bə dzə bəmbuŋ bu gaa a fwu fwu wə ka tumki kaŋŋ bəh bəmbuŋ bəwə i kiə si mi wimū kə i kwati.

25 Jəbi wə bə n̄i baŋŋ Jisəs i kintasi wə, a n̄i kə jəbi num mbiəŋə bwukə kinchəŋəchəŋə.

26 Bə n̄i nyaka kiŋwakti ka baŋŋ i kintasi ki chusi gia yə yi fə ka bə baŋŋ wi, yi num a, wi kə, “Nkuŋ wi Bəju.”

27 Bə baŋŋ tə bəji bəfa i kintasi wə, widəkə i tsəinj yi Jisəs yiləkəli wə, widəkə i tsəinj yi kimiəkə wə. [

28 Yələ dzə kpəinj asi bə n̄i nyaka i Kiŋwakti ki Nyə wə a,

“Bə n̄i fa chiŋni wi i mbanj wi bəni bə bə n̄i məmki gia.”]†

29 Bəni ka tsəki daŋsiki yeinj Jisəs nəŋni fwu, bəkəli wi bəh ntəyi dzaka a, “Anghaaa! Wə wələ wə n̄i kə i shakyi jun yi fəni yi gia i fiəni maa i kaŋ yitali wə,

30 gamti la gwu ya i shi dzə i kintasi kiwə wə.”

31 Bətii mfə gia bəmbum bəh bəni bə bə laniki bənchi bə ka suŋjuki tə wi a bə bə dzakayi a, “Wi n̄i gamtiki bəni bədəkə i liə wi kəkə i gamti gwu yi.

32 Wi wə wi kə Kimbwili wə Nyə n̄i kaka, wi num ŋkuŋ wi bəni bə Islae wi shi la i kintasi kiwə wə i liə ma buku yeinj ka buku bum wi.” Bəni bə bə n̄i baŋŋ bə bəh Jisəs i kintasi wə bəŋ løyi tə Jisəs bəh já.

Kpi yi Jisəs

(Matiə 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

* **15:23** Mbih mələ n̄i kə i fə a wi ma chu wəkəki ləli.   † **15:28**
Biŋwakti biŋpu bidəkə kaŋjaki kə kiŋka ki 28 kələ.

33 A dzə num nshichunj biŋ ji, tumi kichi ji i tsə buku i mbiəŋə mitali wə nshinj fəkə.

34 A dzə num ka mbiəŋə mitali, Jisəs dza wam bəh ɳga a, “Eløy Eløy lama sabaktani,” Yi num a, “Nyə wuŋ, Nyə wuŋ, wə lətəkə mih kəm nə lə a?”

35 Bəni bədəkə bə bə n̄i num kəmsi feinj wəkə ka dzaka a, “Mbəinj wôkə, wi bəəŋki Elaja.”

36 Mi widəkə i bə kintəəŋ ka yəkə tsə dzə kuncha, juli i mbih migbarlini mə, bwanj i mbəŋ wə səkə tsə a wi mu, ka dzaka a, “Bə bee wi yaka bə yeinj yudəkə Elaja ni dzə bwili lə wi i kintasi kələ wə.”

37 Jisəs dza wam bəh ɳga ka waka kiŋ'waka ki kigəksini.

38 Mbunj wə bə n̄i təiŋni juŋ yi fəni yi gia yeinj i numə taŋa shi i fintəŋ i bimbu bifa wə i yisi bəinj shi buku kuku.

39 Tikwili wi bəni bə jum wə num i Jisəs nshinj ka yeinj dzəh yə Jisəs kpi yeinj, ka dzaka a, “Mi wələ n̄i kə Waiŋ Nyə ɳkəŋ.”

40 Bəkaŋa bədəkə n̄i kə feinj num bə num i dzəh yi dəəŋ bə tseinj. I mbaŋ wiwə wə n̄i kə Meli Magdalen bəh Saləme bəh Meli wə nih Jem winchinj bəh Yəses.

41 Bəkaŋa bələ kə bə bə n̄i biəliki Jisəs i Galili gamti wi. Bə n̄i kə feinj bəh bəkaŋa bədəkə tə bəduli bə bə n̄i biəli Jisəs bəh bə dzə i Jelusalem.

Bə ləə Jisəs

(Matiø 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

42 A dzə num i fijəbi, kəm a n̄i kə Chəkə bi Sisini i dza liə i chəkə bimbam wə,

43 mi wi Alimatia widəkə bə bəəŋ a Yəsesf, kaŋa shəm tsə yeinj Baylə ka nywa wini wi Jisəs i tsə ləə. Yəsesf wələ n̄i kə i mbaŋ wi bəni bə bə sakaki tumi,

bəni nĩ kəksiki lə wi na bindzəŋ. Ayaka wi mwi nĩ wəkəliki lə tə jəbi wə ŋkuŋ bi Nyə bi dzəki.

44 Si Bayle wəkə yakadəinj, dzaka wəm wi a Jisəs si kpi lə. Wi bəəŋ fwu wi bəni bə jum, ka bikə wəkə i wi a Jisəs si kpi lə a.

45 Wi ka wəkə i fwu wi bəni bə jum wiwə a Jisəs si kpi lə, wi ka nya wini wiwə i Yəsəf.

46 Yəsəf ka nyə tsə taŋ mbuŋ wi ndzəŋni, tsə shisi wini wi Jisəs, kii wini wiwə, tsə jiə i jum yə bə nĩ chum i bianja wə, ka beenjsi təh wimbum banj dzaka ki jum kiwə bəh wi.

47 Meli Magdalen bəh Meli wə nih Yəsəs yeinj di biə bə ləə Jisəs yeinj wə.

16

Jisəs dza i kpi wə

(*Matiə 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10*)

1 Si chəkə bimbam nĩ tsə, Meli Magdalen bəh Meli wə nih Jem, bəh Saləme taŋ kidzəni ki tsəŋə yindzəŋni ka bə tsə i fiaŋsi wini wi Jisəs wə.

2 A dzə num na kinchəŋjəchəŋjə i chəkə bi ninshinj i shi wə, asi wəŋ kakaki dzəki, bə nyə tsə i jum beinj.

3 Bə ka tsəki yaka dzakayi a bə bə a, ni numki ndə i binjsi təh wə bəh ni banj dzaka ki jum kə yeinj na?

4 Si bə tsəki yaka, bə ka lə dzəkəh, yeinj num bə binjsi bwili lə təh wiwə. Təh wələ nĩ kə na kimfaanj ki təh.

5 Bə ka liə tsə i jum mə, yeinj sumi yidəkə si wi shinum i jum mə i tsəinj yiləkəli wə num wi ləh mbuŋ wi dəəŋ a num wi fukuli. Gwu yəkə bə lə wiii. **6** Sumi yiwə dzaka i bə a, “Kiə dzaka ki wəm kə mbəinj. Mih kiəki lə a mbəinj nəŋki num Jisəs wi

Nasali wə bə ni baŋŋ i kintasi wə. Wi chu məŋ fa. Wi dza lə i kpi wə. Mbəiŋ tsēiŋ yēiŋ di biə bə ni nəsi wi yεiŋ.

⁷ Mbəiŋ tsâ fûku i bwa bu bə mbaŋ bəh i Bita a wi tsə lə i ninshinj i Galili. Mbəiŋ ni yεiŋ lə wi feiŋ asi wi n̄i dzakaki i mbəiŋ.”

⁸ Bəkaŋa bə buku i jum yiwə wə nyumyi lə kəkəkə, dza feiŋ gεiŋ num lə gεiŋni, num dzaka wəm bə nalə. Bə nəki dzaka kəgia yiwə i mi, kəm bə n̄i lwaki lə.*

Jisəs chusi gwu yi i bəni

⁹ Jisəs n̄i dza i kpi wə i chəkə bi ninshinj i shi wə biŋ kεiŋ bilibili, yisi tumbuku num i Meli Magdalén wə wi n̄i bwili bəchinda bə ŋkpeli i gwu yi wə nanitaŋ.

¹⁰ Meli ka tsə fuku i bəni bə bəh Jisəs n̄i shi kə. Bəni bələ n̄i kə bə də ka chunṣi kifwu.

¹¹ Si bə n̄i wəkə si miŋkpənja wələ dzakaki a ŋgainj si yεiŋ Jisəs, wi num wiwəm, bə nəki bum kə.

(*Luk 24:13-35*)

¹² Si yəmaka n̄i tsə Jisəs chu chusi gwu yi i bəni bu bə mbaŋ bədəkə bəfa bə bə n̄i tsəki i kwili widəkə wə, ayaka bə nəki yεiŋ kiə kə wi.

¹³ Bə fiəni i jum wə, tsə fuku i kiŋka ki bəni bə mbaŋ bəbə, bə nəki bum kə bə.

(*Matiɔ 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23*)

¹⁴ Si yəmaka n̄i tsə Jisəs chusi gwu yi na i bwa bu bə mbaŋ bə jwəfi ntsə mu mwi bə dzi wə. Wi yəli i bə, kəm bə n̄i kaŋaki kə kimbum kiləkə, bəh shəm

---

* **16:8** Biŋwakti bikpu bidəkə kaŋaki kə bimbu biələ 16:9-20.

yiləkəli i bum i bəni bə bə nǐ yεiŋ wi, i jəbi wə wi nǐ dza i kpi wə.

15 Wí ka dzaka i bə a “Mbεiŋ tsâ i mbi wichi wə i tsâ fûkuki ntum wi ndzəŋni wi Nyɔ i bəni bəchi.

16 Mi wə wi bum gia yiwɔ, bə júli wi i bəkə, wi ni bəiŋ. Mi wə wi nəiŋma i bum, kə wi, wə wi gbə nsaka.

17 Bəni bə bə kə bə bum bə bi fəki lə bənchəsi bə bə chusiki ŋga bi Nyɔ ka bələ: Bə bi bwiliki lə bəchinda bə ŋkpəli i bəni wə i yεli wuŋ wə. Bə num i ni dzakaki já yimfiaŋ.

18 Bə num i kanjaki júŋ bəh kanj. Bə num i mu kiləfi, ki kəbi i fə gia yidəkə bəh bə. Bə jiəki kanj i bəni bə jweiŋ wə, bə bənih.”

Jisəs yaka i bεiŋ

(Luk 24:50-53)

19 Si Bah Jisəs dzaka kaasi i bə yakadəiŋ, Nyɔ ka dzə yaka bəh wi i bεiŋ wi tsə shinum i tsεiŋ yiləkəli yi Nyɔ wə.

20 Bwa bu bə mbaŋ bə buku ka nyaniki fukuki ntum wi ndzəŋni wiwɔ i di bichi wə. Bah num bəh bə təbi gia yə bə fukuki a yi kə ŋkəŋ bəh bənchəsi bə bə nǐ fəki yi chusi ŋga bi Nyɔ.]

**Kin̄wakti ki Nyɔ Min̄kain̄ Mifian̄
Chungmboko: Kin̄wakti ki Nyɔ Min̄kain̄ Mifian̄ (New
Testament+) for Cameroon**

copyright © 2021 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chung (Cung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Apr 2025 from source files dated 1 May 2025

ff8b447d-0e78-5782-840d-48c27035a093